

Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації

Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради
«Академія неперервної освіти»

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

4 (198)/2017

КВІПЕНЬ

Інформаційно-методичний збірник

Спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»

Передплатний індекс – 02136

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

У випуску опубліковано **розпорядчі документи**: накази департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації від 03.04.2017 № 116 «Про організацію та проведення I (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році», від 03.04.2017 № 117 «Про підсумки II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017"».

У розділі **«Інформаційні матеріали»** представлено результати участі учнів навчальних закладів Київщини у VII Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, IV (заклучному) етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2016/2017 навчальному році, IV (загальнонаціональному) етапі XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, 4-му (підсумковому) етапі XVI Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, а також інформація про проведення IV етапу XXXI Всеукраїнської олімпіади з української мови і літератури, змістове наповнення віртуального кабінету спеціальної педагогіки КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».

Розділ **«Методичні матеріали»** презентує публікації щодо національно-патріотичного виховання в дошкільних навчальних закладах, формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва, функціонування учнівського самоврядування на засадах принципів демократії, упровадження компетентнісних задач у практику викладання фізики в школі.

© Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації, 2017
© Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради
«Академія неперервної освіти», 2017

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК 4 (198), 2017

ПЕРЕДМОВА.....	4
 I. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ	
1.1 Про організацію та проведення I (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році.....	9
1.2 Про підсумки II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017".....	15
1.3 Про організацію заходів з літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2017 році.....	18
1.4 Про проведення II етапу апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов...	22
 II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ	
2.1. Інформація про переможців VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.....	24
2.2. Інформація про переможців IV (заключного) етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2016/2017 навчальному році.....	25
2.3. Інформація про проведення IV етапу XXXI Всеукраїнської олімпіади з української мови і літератури.....	29
2.4. Інформація про переможців IV (загальнонаціонального) етапу XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.....	36
2.5. Інформація про підсумки 4-го (підсумкового) етапу XVI Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості.....	37
2.6. Інформація про змістове наповнення віртуального кабінету спеціальної педагогіки КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».....	38
 III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	
3.1. Національно-патріотичне виховання в дошкільних навчальних закладах.....	39
3.2. Формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва.....	48
3.3. Функціонування учнівського самоврядування на засадах принципів демократії.....	56
3.4. Упровадження компетентнісних задач у практику викладання фізики в школі.....	67

Шановні читачі інформаційно-методичного збірника!

Пропонуємо вашій увазі черговий випуск збірника, над яким працювали редакційна колегія та авторський колектив.

З метою якісної підготовки матеріалів до спеціалізованого педагогічного видання департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації та КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» «Інформаційно-методичний збірник», розміщення актуальних інформаційних і методичних публікацій у КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» створено ***редакційну колегію*** з підготовки випусків вищезазначеного видання.

До складу редакційної колегії увійшли:

Бендерець Наталія Миколаївна, проректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат пед. наук, *голова редакційної колегії*;

завідувачі кафедр академії: ***Пащенко Дмитро Іванович***, завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти та менеджменту КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», доктор пед. наук, професор; ***Ковальова Світлана Василівна***, завідувач кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін, кандидат пед. наук, доцент; ***Довгань Андрій Іванович***, завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін та технологій КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат географічних наук, доцент;

а також ***редактори***: *відповідальний, літературний, технічний*.

Проректори академії координують роботу щодо змістового наповнення ***розділу «Розпорядчі документи»*** випусків інформаційно-методичного збірника. Створено перелік матеріалів, що відображають змістове наповнення ***розділів «Інформаційні матеріали», «Методичні матеріали»*** випусків інформаційно-методичного збірника у 2017 році. Редакційна колегія з підготовки випусків інформаційно-методичного збірника проводить ***робочі засідання*** щодо визначення концепції змістового наповнення наступного випуску першої п'ятниці щомісяця.

Завідувачі кафедр організовують і здійснюють роботу щодо ***внутрішнього рецензування матеріалів***, поданих до випусків інформаційно-методичного збірника методичними працівниками відділів і лабораторій академії відповідно до структурного підпорядкування.

У наступних випусках інформаційно-методичного збірника читачі познайомляться з матеріалами, які висвітлюють питання:

управлінської діяльності, науково-методичної роботи: управлінської діяльності об'єднаних територіальних громадах у сфері освіти, функціонування та розвитку опорних ЗНЗ Київської області, порядок

~ ПЕРЕДМОВА ~

проведення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, підсумки функціонування обласних педагогічних студій і майстер-класів у 2016/2017 н. р., інформація про обласні творчі об'єднання, які функціонуватимуть у 2017/2018 н. р., Положення про сертифікацію навчально-методичних заходів міжкурсового періоду;

- **дошкільної освіти:** особливості організації навчально-пізнавальної діяльності дітей різновікових груп на заняттях;

- **початкової освіти:** компетентнісний підхід до організації навчально-виховного процесу в початковій школі, застосування діяльнісного методу навчання молодших школярів за технологією «Росток», формування мовленнєвої компетентності молодших школярів, організація фізкультурно-оздоровчої роботи в школі І ступеня;

- **вивчення навчальних предметів:** формування ключових компетентностей школярів на уроках літератури в ЗНЗ, формування критичного мислення учнів у навчанні суспільствознавчих предметів, вимоги щодо оформлення письмового розв'язування задач з математики, використання схем у викладанні математики як метод формування опорних знань учнів, розв'язування географічних задач у процесі вивчення теми «Населення України та світу», технологія розроблення дидактичних матеріалів з географії для 6 класу з використанням тригерів, використання проектних технологій у процесі вивчення біології, формування здоров'язбережувальної компетентності на уроках основ здоров'я, технологія «перевернутого класу» у трудовому навчанні, формування морально-етичних цінностей учнів засобами музичного мистецтва, викладання основ композиції на уроках образотворчого мистецтва, організації навчальної та позаурочної діяльності учнів у навчанні християнської етики, особливості викладання мов національних меншин у загальноосвітніх навчальних закладах області;

- **діяльності психологічної служби:** профілактики суїцидальної поведінки дітей та учнівської молоді, організації роботи з питань профілактики насилля в учнівському середовищі;

- **роботи з обдарованими дітьми:** підготовка матеріалів про участь команд у III етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2017/2018 н.р., особливості підготовки та проведення олімпіади з трудового навчання у 2016/2017 н. р.;

- **спеціальної педагогіки, інклюзивного навчання, діяльності педагогічних працівників закладів інтернатного типу:** організація та зміст інклюзивного навчання дітей, які мають розлади аутичного спектра; формування обдарованості дітей з особливими освітніми потре-

бами, формування цінностей сімейного життя у вихованців закладів інтернатного типу;

– **виховної роботи і позашкільної освіти:** формування громадянської компетентності учнів, національно-патріотичного виховання засобами козацької педагогіки;

– **дистанційного навчання, використання ІКТ у професійній діяльності педагогів:** результати курсів підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання у 2016/2017 н. р, настанова педагогам курсів підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання, використання системи дистанційного навчання А-Tutor, використання CMS Wordpress для створення освітніх інтернет-ресурсів;

– **реалізації міжнародної діяльності, інноваційних проєктів і програм:** упровадження проєкту Міксіке в Україні, рік Японії в Україні: культурологічний аспект;

– **дослідно-експериментальної роботи:** накази, рішення колегії департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації з питань надання статусу дослідно-експериментальних навчальних закладів регіонального рівня, реалізації програм дослідно-експериментальної роботи, реалізація Всеукраїнського науково-педагогічного проєкту «Філологічний Олімп» у ЗНЗ області тощо.

Традиційно у **червні** готуватиметься **специвипуск**, у якому публікуватиметься графік курсів підвищення кваліфікації на 2017/2018 н.р.

У цьому випуску збірника (**№ 4/198, 2017**) Ви познайомитеся з **розпорядчими документами: наказами департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації:**

– **від 03.04.2017 № 116** «Про організацію та проведення І (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році», у якому уміщено також **інструктивно-методичні матеріали** щодо проведення конкурсу, **заявка** на участь у І (обласному) етапі конкурсу;

– **від 03.04.2017 № 117** «Про підсумки ІІ (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017", у якому визначено переможців і лауреатів ІІ (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека" у **номінаціях "Шкільна бібліотека: інноваційні проєкти", "Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу", "Бібліотека – виховний простір навчального закладу", "Читання і діти: діапазон бібліотечних ідей і можливостей"**;

– *від 03.04.2017 № 123* «Про організацію заходів з літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2017 році»;

– *від 18.04.2017 № 134* «Про проведення II етапу апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов».

У розділі *«Інформаційні матеріали»* представлено результати участі учнів навчальних закладів Київщини у *VII Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка*, IV (заключному) етапі *Всеукраїнських учнівських олімпіад* з навчальних предметів у 2016/2017 навчальному році (української мови і літератури, іспанської мови, історії, правознавства, економіки, математики, фізики, біології, географії, трудового навчання (технологій), польської мови та літератури, мови іврит), *IV (загальнонаціональному) етапі XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика*, 4-му (підсумковому) етапі *XVI Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості*, а також інформація про проведення *IV етапу XXXI Всеукраїнської олімпіади з української мови і літератури*, змістове наповнення *віртуального кабінету спеціальної педагогіки* КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».

Розділ *«Методичні матеріали»* презентує публікації щодо національно-патріотичного виховання в дошкільних навчальних закладах, формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва, функціонування учнівського самоврядування на засадах принципів демократії, упровадження компетентнісних задач у практику викладання фізики в школі.

Експертизу матеріалів, представлених у II і III розділах збірника, здійснювали: *Осадчий І.Г.*, ректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», доктор педагогічних наук; *Ковальова С.В.*, завідувач кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

Над черговим випуском інформаційно-методичного збірника працювали:

– *авторський колектив:*

Байдур О.В., методист відділу методики викладання математики, фізики та астрономії КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (3.4.);

Бевзюк О.І., музичний керівник ДНЗ № 26 «Струмочок» Білоцерківської міської ради (3.2.);

Бичевська Л.В., методист відділу методики викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (2.3.);

Боярчук О.І., завідувач відділу виховної роботи і позашкільної освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (3.3.);

Гаврилюк В.Ю., методист відділу виховної роботи і позашкільної освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (1.1.);

Дем'яненко О.О., проректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук (1.4.);

Дерій О.В., методист відділу спеціальної педагогіки КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (2.6.)

Дубровіна І.В., старший викладач кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук (3.2.);

Зініченко Л.В., завідувач відділу музейної освіти та бібліотечної справи КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (1.2.)

Корж Т.М. методист відділу дошкільної освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (3.1.)

Матушевська О.В., методист вищої категорії відділу музейної освіти та бібліотечної справи КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (передмова, 2.1, 2.4., 2.5.);

Осадчий І.Г., ректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», доктор педагогічних наук (передмова);

Осипенко Ж.Ж., заступник директора департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації (1.3.);

Поліщук О.М., завідувач відділу методики викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (2.4.);

Рибитва Г.В., завідувач відділу роботи з обдарованими дітьми КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (2.2.).

– відповідальний редактор: Матушевська О.В.;

– літературний редактор: Поліщук О.М.;

– комп'ютерне макетування, додрукарська підготовка:

Ткач В.А., завідувач лабораторії інформаційних технологій навчання КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».

Редакційна колегія

**КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ**

НАКАЗ

«03» квітня 2017 року

№ 116

м. Київ

**Про організацію та проведення I (обласного)
етапу Всеукраїнського конкурсу рукописів
навчальної літератури для позашкільних
навчальних закладів системи освіти у 2017 році**

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 06 лютого 2017 року № 181 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році», відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 09 вересня 2014 року № 1008, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 вересня 2014 року за № 1166/25943, листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 08 лютого 2017 року № 21/10-175 «Про інструктивно-методичні матеріали щодо проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році», з метою підвищення якості й удосконалення змісту позашкільної освіти, забезпечення гуртків, груп, секцій, студій та інших творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів навчальною літературою за напрямками позашкільної освіти,

НАКАЗУЮ:

1. Організувати та провести в квітні-червні 2017 року I (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (далі – Конкурс) за військово-патріотичним, художньо-естетичним, науково-технічним, дослідницько-експериментальним напрямками позашкільної освіти в категоріях: навчальні програми за напрямками позашкільної освіти та навчальна література.

2. Затвердити склад організаційного комітету (додаток 1) та персональний склад членів експертних комісій Конкурсу (додаток 2).

3. Керівникам місцевих органів управління освіти до 20 травня 2017 подати організаційному комітету I (обласного) етапу

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

Конкурсу заявку про участь та конкурсні матеріали відповідно до додатка 3.

4. Комунальному вищому навчальному закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» (Осадчий І.Г.):

4.1. Провести оцінювання рукописів навчальної літератури І (обласного) етапу Конкурсу до 20 червня 2017 року.

4.2. Підготувати наказ про підсумки І (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році.

4.3. Подати матеріали переможців І (обласного) етапу Конкурсу до Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (категорія «Навчальні програми за військово-патріотичним, художньо-естетичним, науково-технічним, дослідницько-експериментальним напрямками позашкільної освіти»), Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді (категорія «Навчальна література військово-патріотичного напрямку»), Українського державного центру позашкільної освіти (категорія «Навчальна література художньо-естетичного та науково-технічного напрямків»), Національного центру «Мала академія наук» (категорія «Навчальна література дослідницько-експериментального напрямку») до 01 липня 2017 року.

4.4. Підготувати узагальнену інформацію про результати Конкурсу та подати до департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації.

5. Відзначити переможців і лауреатів І (обласного) етапу Конкурсу грамотами департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації.

6. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Директор департаменту

В.Б.Рогова

Додаток 1

СКЛАД

**організаційного комітету І (обласного) етапу
Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури
для позашкільних навчальних закладів системи освіти**

1. Рогова Віра Борисівна – голова організаційного комітету, директор департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації.

2. Осипенко Жанна Жоржівна – член організаційного комітету,

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

заступник директора, начальник управління комунальних навчальних закладів департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації.

3. Осадчий Іван Григорович – член організаційного комітету, ректор Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти», доктор педагогічних наук.

4. Нестерук Тамара Василівна – член організаційного комітету, директор Комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».

5. Минзар Світлана Анатоліївна – член організаційного комітету, в.о. директора Київського обласного комунального позашкільного навчального закладу «Мала академія наук учнівської молоді».

6. Боярчук Ольга Іллівна – член організаційного комітету, завідувач відділу виховної роботи та позашкільної освіти Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти».

7. Гаврилюк Валерій Юрійович – секретар організаційного комітету, методист відділу виховної роботи та позашкільної освіти Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти».

Додаток 3

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**щодо проведення конкурсу рукописів навчальної літератури
для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2017 році**

У 2017 році на Конкурс приймаються рукописи в таких категоріях:

– навчальні програми та навчальна література за військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти;

– навчальні програми та навчальна література за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти (*музичний профіль: вокальні ансамблі, хорові колективи; декоративно-ужитковий профіль*);

– навчальні програми та навчальна література за науково-технічним напрямом позашкільної освіти (*предметно-технічний та виробничий профілі*);

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

— навчальні програми та навчальна література за дослідницько-експериментальним напрямом позашкільної освіти (*наукові відділення «Літературознавство. Фольклористика та мистецтвознавство», «Мовознавство»*).

Переможці визначаються за кожним напрямом позашкільної освіти та кожною категорією окремо.

Навчальна програма з позашкільної освіти – це нормативний документ, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації навчально-виховної діяльності та вимоги до її результатів.

Навчальні програми мають відповідати вимогам, визначеним у методичних рекомендаціях щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист «Інституту інноваційних технологій і змісту освіти» від 05 червня 2013 року № 14.1/10-1685, розміщений на офіційному веб-сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://imzo.gov.ua>)).

Навчальна література – це навчальні, навчально-методичні, методичні, навчально-наочні посібники, хрестоматії, зібрання творів, словники (тлумачні, термінологічні), енциклопедії, довідники, практикуми, альбоми, атласи, відео- та аудіозаписи, електронні засоби навчання, призначені для практичного використання в навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів.

Рукописи категорії «Навчальна література» мають відповідати таким вимогам.

1. *Відповідність навчальним програмам із позашкільної освіти* (повна й вичерпна реалізація змістового наповнення програми або її окремого розділу (теми), орієнтація на основні вимоги змісту позашкільної освіти з урахуванням вимог чинних нормативно-правових документів у галузі позашкільної освіти).

2. *Чіткість структурування, забезпечення педагогічно доцільної наступності та логічна послідовність викладу навчального матеріалу* (раціональність виокремлення основного й додаткових навчальних текстів (доцільність розміщення, їх співвідношення), позатекстових компонентів, довідкових матеріалів; дидактично виправдане структурування змістового наповнення, розподіл його змісту за пунктами, параграфами, розділами тощо).

3. *Технічні засоби полегшення користування рукописом* (таблиця змісту, покажчик, словник, виноски внизу сторінки тощо).

4. *Наукова коректність змісту, повнота розкриття основних положень, використання сучасної загальноприйнятої наукової*

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

термінології (відповідність пропонованої інформації положенням сучасної науки, повнота розкриття сутності об'єктів вивчення, розгляд явищ у їх взаємозв'язках і розвитку відповідно до вікових можливостей вихованців).

5. *Практична спрямованість навчального матеріалу, зв'язок його з життям* (формування у вихованців здатності використовувати здобуті знання в навчальних і життєвих ситуаціях для вирішення практичних проблем).

6. *Відповідність змістового наповнення рукопису віковим особливостям вихованців* (вичерпність пояснень, наявність достатньої кількості прикладів, ілюстрацій, ескізів, фото, репродукцій, схем, графіків тощо).

7. *Виклад навчального матеріалу в рукописі* (відповідність мови рукопису нормам літературної мови; чіткість формулювання висновків, правил і визначень, побудови текстів, логічний зв'язок між частинами текстів, належна довжина речень, доступність їх лексичного наповнення; поєднання в тексті ознак наукового і науково-популярного стилів, наявність інформаційного та емоційно-ціннісного компонентів змісту).

8. *Українознавче наповнення змісту рукопису підручника* (наявність інформації про Україну, рідний край, здобутки українців тощо).

9. *Мотивація навчальної діяльності вихованців, розвиток інтересу до навчальної діяльності* (спрямованість навчального матеріалу на розвиток творчих здібностей, навичок самоосвіти, інтересу до відповідного напрямку позашкільної освіти та виду діяльності; практичне застосування отриманих знань; наявність цікавої інформації, пов'язаної з навчальним матеріалом; наявність завдань проблемно-пошукового характеру та ін.).

10. *Дидактична доцільність системи завдань* (забезпечення пропонованими в рукописі завданнями прогнозованих освітніх результатів, можливостей для здійснення диференційованого навчання; раціональне поєднання завдань репродуктивного і творчого характеру; утворення дидактично доцільної системи навчання; актуалізація навчального досвіду, супроводження засвоєння нового матеріалу, первинне застосування й закріплення нової інформації, систематизація вивченого, виявлення результатів навчання).

11. *Здійснення вихованцями самостійної навчальної діяльності* (доступність змістового наповнення, наявність прийомів для

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

здійснення ефективної самостійної роботи: поради, як працювати з рукописом; користуватися рубриками, які допомагають орієнтуватися у змісті; як читати алгоритмічні приписи щодо виконання певних операцій, дій, пам'яток, інструкцій; наявність термінологічного словника, узагальнювальних таблиць тощо).

12. *Логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації* (повнота реалізації використаними ілюстраціями дидактичних функцій, коректність та відповідність змісту).

Заявка за формою згідно з додатком до Положення про проведення Конкурсу та один примірник рукопису навчальної літератури на паперовому й електронному носіях для участі в I (обласному) етапі Конкурсу подаються до відділу виховної роботи та позашкільної освіти Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» (вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква) до 20 травня 2017 року.

ЗАЯВКА

**на участь у I (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу рукописів
навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів
системи освіти**

(місцевий орган управління освіти)

№ з/п	Учасник Конкурсу	Місце роботи автора рукопису	Посада автора рукопису	Напрямок позашкільної освіти	Категорія	Назва рукопису	Контактний телефон, адреса електронної пошти

Начальник відділу /
управління освіти

(підпис)

(прізвище, ініціали)

М.П.

**КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ**

НАКАЗ

“03” квітня 2017р.

№117

м.Київ

**Про підсумки II (обласного) етапу
Всеукраїнського конкурсу
"Шкільна бібліотека – 2017"**

На виконання наказів Міністерства освіти і науки від 11 березня 2016 року № 247 "Про проведення Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017", від 23 травня 2016 року № 559 "Про затвердження номінацій та критеріїв оцінювання Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017", департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 10 червня 2016 року № 195 "Про проведення I та II етапів Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" у 2016/2017 навчальному році" та відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс "Шкільна бібліотека", затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерства культури України від 25 січня 2012 року № 61/58, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 лютого 2012 року за № 209/20522, з метою оптимізації інноваційної діяльності шкільних бібліотек в умовах модернізації національної системи освіти проведено II (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" у номінаціях: "Шкільна бібліотека: інноваційні проекти", "Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу", "Бібліотека – виховний простір навчального закладу", "Читання і діти: діапазон бібліотечних ідей і можливостей".

У II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" були представлені матеріали бібліотечних працівників та керівників загальноосвітніх навчальних закладів із 40 навчальних закладів області.

Участь у Конкурсі сприяла стимулюванню творчої активності, підвищенню професійної майстерності бібліотечних працівників, оптимізації діяльності бібліотек закладів освіти з питань залучення дітей до читання, використання інформаційних ресурсів бібліотек у навчально-виховному процесі.

Представлені матеріали відповідають умовам Конкурсу, розкривають діяльність бібліотек закладів освіти зі створення ефективної

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

системи бібліотечно-інформаційної роботи. За результатами роботи журі було визначено 4 переможці та 14 лауреатів.

Виходячи з вищезазначеного,

НАКАЗУЮ:

1. Визнати переможцями та лауреатами II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" і нагородити грамотами департаменту освіти і науки бібліотечних працівників та керівників навчальних закладів згідно зі списком, що додається.

2. Комунальному вищому навчальному закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти" (Осадчий І.Г.):

2.1. розмістити на сайтах департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та освітньому порталі Академії інформацію про результати II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017";

2.2. забезпечити подання матеріалів переможців II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" для участі у III (всеукраїнському) етапі конкурсу "Шкільна бібліотека – 2017" до 15 квітня 2017 року;

2.3. залучати переможців та лауреатів Конкурсу до проведення регіональних науково-методичних заходів для бібліотечних працівників навчальних закладів.

3. Контроль за виконанням наказу покласти на ректора Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти" Осадчого І.Г.

Директор департаменту

В.Б. Рогова

Додаток

до наказу департаменту освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації від 03.04.2017 № 117

ПЕРЕМОЖЦІ ТА ЛАУРЕАТИ

II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу "Шкільна бібліотека"

У номінації "Шкільна бібліотека: інноваційні проекти"

Переможець:

Наконецний Сергій Павлович, директор Білоцерківського навчально-виховного об'єднання "Перша Білоцерківська гімназія – школа I ступеня" Білоцерківської міської ради.

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

Лауреати:

1. Боліла Надія Петрівна, директор Броварської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 Броварської міської ради.

2. Щербань Тетяна Віталіївна, директор навчально-виховного комплексу "Узинська гімназія" Білоцерківської районної державної адміністрації.

У номінації "Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу"

Переможець:

Іовженко Лариса Миколаївна, бібліотекар Білоцерківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №21 Білоцерківської міської ради.

Лауреати:

1. Хилько Людмила Михайлівна, бібліотекар Ірпінської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №18 Ірпінської міської ради.

2. Гродзовська Людмила Миколаївна, бібліотекар Хотівського навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія" Києво-Святошинської районної державної адміністрації.

3. Довгоруک Ольга Олексіївна, бібліотекар Яготинського навчально-виховного комплексу "Спеціалізована школа – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3" Яготинської районної ради.

4. Дубровська Тетяна Вікторівна, бібліотекар Бориспільського навчально-виховного комплексу "Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів" імені Костянтина Могила Бориспільської міської ради.

У номінації "Бібліотека – виховний простір навчального закладу"

Переможець:

Бондаренко Лариса Іванівна, бібліотекар комунального закладу Маслівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Миронівської районної ради.

Лауреати:

1. Кузнець Алла Петрівна, бібліотекар Горенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації.

2. Осауленко Світлана Миколаївна, бібліотекар Бородянської спеціалізованої школи – загальноосвітнього закладу І-ІІІ ступенів №1 з поглибленим вивченням окремих предметів.

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

3. Кваша Ніна Анатоліївна, бібліотекар Білоцерківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 22 Білоцерківської міської ради.

4. Пайвель Ніна Григорівна, бібліотекар опорного навчального закладу Студениківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Переяслав-Хмельницького районної державної адміністрації.

У номінації "Читання і діти: діапазон бібліотечних ідей і можливостей"

Переможець:

Липчак Олена Володимирівна, бібліотекар Боярської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації.

Лауреати:

1.Слепньова Олександра Григорівна, бібліотекар Узинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Білоцерківської районної державної адміністрації.

2.Барабаш Любов Миколаївна, бібліотекар Великокаратульської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Переяслав-Хмельницької районної державної адміністрації.

3.Перепада Наталія Олексіївна, бібліотекар Комарівського навчально-виховного об'єднання "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок" Макарівського району.

Короткевич Валентина Миколаївна, бібліотекар Славутицького ліцею Славутицької міської ради.

КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

НАКАЗ

«03» квітня 2017 року

№ 123

м.Київ

Про організацію заходів з літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2017 році

На виконання Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 07 лютого 2014 року № 121 «Про забезпечення права дітей на оздоровлення та відпочинок в дитячих закладах оздоровлення та

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

відпочинку, підпорядкованих органам управління освітою», від 03 лютого 2015 року № 89 «Про здійснення заходів щодо організації літніх мовних таборів», розпорядження Київської обласної державної адміністрації від 23 лютого 2017 року № 64 «Про організацію і проведення оздоровлення та відпочинку дітей у 2017 році», з метою належної підготовки та проведення заходів з оздоровчої літньої кампанії у 2017 році, забезпечення додержання вимог законодавства у сфері оздоровлення та відпочинку дітей,

НАКАЗУЮ:

1. Відділу соціального захисту, інтернатних та позашкільних навчальних закладів департаменту освіти і науки (Самойлович Д.В.), Комунальному закладу Київської обласної ради «Мала академія наук учнівської молоді» (Минзар С.А.), Комунальному закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» (Нестерук Т.В.), Комунальному вищому навчальному закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» (Осадчий І.Г.), місцевим органам управління освітою, директорам закладів освіти обласної комунальної власності, директорам професійно-технічних навчальних закладів:

1.1 спільно з місцевими органами виконавчої влади, іншими установами, профспілковими та громадськими організаціями здійснити необхідну організаційну роботу щодо своєчасної підготовки і проведення оздоровлення та відпочинку дітей влітку 2017 року на базі навчальних закладів;

квітень-серпень 2017 року

1.2 вжити заходів щодо забезпечення у 2017 році послугами з оздоровлення та відпочинку дітей шкільного віку; охопити оздоровленням та відпочинком дітей соціально незахищених категорій, із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, дітей з багатодітних і малозабезпечених сімей, талановитих і обдарованих дітей, лідерів учнівського самоврядування, а також дітей, батьки яких є учасниками АТО;

квітень-серпень 2017 року

1.3 вжити заходів щодо забезпечення зайнятості підлітків, учнівської та студентської молоді під час літніх канікул шляхом організації діяльності денних пришкольніх та літніх мовних таборів на базі навчальних закладів;

травень-серпень 2017 року

1.4 організувати оздоровлення та відпочинок вихованців закладів

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

освіти обласної комунальної власності у літній період на базі Комунального закладу «Володарська загальноосвітня санаторна школа-інтернат І-ІІІ ступенів»;

червень-серпень 2017 року

1.5 передбачити профільні, тематичні зміни для обдарованих і талановитих дітей та лідерів учнівського самоврядування;

червень-липень 2017 року

1.6 вжити заходів щодо організації відпочинку і оздоровлення учнівської молоді під час літніх канікул у пришкільних, мовних, скаутських, наметових таборах; сприяти проведенню екскурсійно-туристичних подорожей, обміну групами дітей з іншими областями України, регіонами близького та далекого зарубіжжя;

червень-серпень 2017 року

1.7 забезпечити участь обдарованих і талановитих дітей та лідерів учнівського самоврядування у літніх профільних школах, функціонування профільних таборів за різними напрямками протягом оздоровчого періоду 2017 року;

червень-серпень 2017 року

1.8 вжити заходів щодо збереження та охорони життя і здоров'я дітей під час перебування у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку; забезпечення якісними продуктами харчування, лікарськими засобами, а також створення належних умов для проживання та змістовного дозвілля дітей;

постійно

1.9 забезпечити контроль за організацією відпочинку дітей у таборах з денним перебуванням, мовних таборах та оздоровлення дітей - вихованців інтернатних закладів;

постійно

1.10 надавати департаменту освіти і науки (відділу соціального захисту, інтернатних та позашкільних навчальних закладів) оперативну інформацію про хід літнього оздоровлення та відпочинку дітей.

до 11.00 години, щочетверга, з 29 травня 2017 року

2. Управлінню професійної, вищої освіти, науки, інноваційної діяльності та з питань персоналу департаменту освіти і науки (Тростянська Я.І.), ректорам (директорам) вищих навчальних закладів І-ІV рівнів акредитації, директорам професійно-технічних навчальних закладів:

2.1 створити умови для дострокового складання підсумкового семестрового контролю студентами, які проходять педагогічну практику;

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

квітень-травень 2017 року

2.2 вжити заходів щодо оздоровлення учнів і студентів соціально незахищених категорій, із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

червень-серпень 2017 року

3. Комунальному вищому навчальному закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» (Осадчий І.Г.):

3.1 розробити методичні рекомендації щодо організації літнього оздоровлення;

до 20 квітня 2017 року

3.2 організувати майстер-класи, тренінги, круглі столи у районах та містах для поширення кращого досвіду щодо організації роботи літніх мовних таборів;

травень 2017 року

3.3 забезпечити навчально-методичний супровід організації діяльності літніх мовних таборів.

травень-червень 2017 року

3.4 надавати департаменту освіти і науки (відділу соціального захисту, інтернатних та позашкільних навчальних закладів) інформацію про проведені заходи щодо функціонування діяльності літніх мовних таборів.

до 11.00 години, щочетверга, з 27 квітня 2017 року

4. Комунальному закладу Київської обласної ради «Сервісно-ресурсний центр» (Дика Т.В.) здійснити оздоровлення дітей соціально незахищеної категорії, які утримуються в інтернатних закладах області, та учнів (студентів) з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які навчаються в професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

червень-серпень 2017 року

5. Розмістити цей наказ на веб-сайті департаменту освіти і науки, надрукувати у збірнику департаменту та Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти».

6. Відповідальність за виконання наказу покласти на начальника відділу соціального захисту, інтернатних та позашкільних навчальних закладів (Самойлович Д.В.).

7. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Директор департаменту

В.Б. Рогова

**КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ**

НАКАЗ

«18» квітня 2017 року

№ 134

м.Київ

**Про проведення II етапу
апробації нового формату
завдань для сертифікаційних
робіт зовнішнього незалежного
оцінювання з іноземних мов**

Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 04 січня 2017 року № 4 «Про проведення II етапу апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов», Українського центру оцінювання якості освіти від 02 березня 2017 року №41 «Про затвердження Складу вибірки учасників II етапу апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, з англійської, іспанської, німецької та французької мов», від 7 квітня 2017 року № 56 «Про затвердження Інструкції щодо проведення II етапу апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов», а також з метою організованого проведення апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, з англійської, французької, німецької мов,

НАКАЗУЮ:

1. Провести II етап апробації нового формату завдань для сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов у закладах освіти Київської області

25 квітня 2017 року.

2. Керівникам місцевих органів управління освітою, директорам загальноосвітніх навчальних закладів:

2.1. забезпечити умови для проведення апробаційного тестування з іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах

~ РОЗДІЛ І. РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ ~

згідно з додатком з урахуванням рекомендацій Українського центру оцінювання якості освіти;

2.2. внести зміни до розкладу занять учнів 11 класів навчальних закладів, на базі яких проводиться апробаційне тестування, передбачивши проведення заходу на 3 та 4 уроках;

2.3. забезпечити чергування медичних працівників для надання, у разі необхідності, медичної допомоги, створити безпечні умови для всіх учасників апробаційного тестування

у день апробаційного тестування.

3. КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» (Осадчий І.Г.):

3.1 залучити науково-педагогічних і методичних працівників до проведення апробаційного тестування з іноземних мов

до 1 квітня 2017 року;

3.2 провести навчання-інструктаж для залучених осіб щодо умов участі в апробаційному тестуванні з іноземних мов на базі визначених закладів освіти

19 квітня 2017 року;

3.3 забезпечити збір та передачу матеріалів апробаційного тестування до Київського регіонального центру оцінювання якості освіти у день апробаційного тестування.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора департаменту освіти і науки Осипенко Ж.Ж.

В. о. директора департаменту

Ж.Ж. Осипенко

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

2.1. Інформація про переможців VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка

Відповідно до наказу МОН України від 04 квітня 2017 № 529 «Про нагородження переможців VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка» переможцями VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка серед учнів 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначено 10 учнів ЗНЗ Київської області, а саме:

- **диплом I ступеня:**

Урсол Анастасія Олександрівна, учениця 9 класу Білоцерківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 12 з поглибленим вивченням інформаційних технологій Білоцерківської міської ради Київської області;

Груша Анастасія Григорівна, учениця 10 класу Білоцерківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 22 Білоцерківської міської ради Київської області;

Жельню Діана Дмитрівна, учениця 11 класу Комунального закладу «Миронівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітня школа I-III ступенів – ліцей» Миронівської районної ради Київської області;

- **диплом II ступеня:**

Ліпич Тетяна Володимирівна, учениця 8 класу Володарської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 Володарської районної ради Київської області;

- **диплом III ступеня:**

Толстолесова Вікторія Андріївна, учениця 5 класу Бучанської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5 з поглибленим вивченням іноземних мов Бучанської міської ради Київської області;

Митько Вікторія Олексіївна, учениця 6 класу Яготинського навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа I-III ступенів № 2» Яготинської районної ради Київської області;

Пожилих Вікторія Андріївна, учениця 6 класу Володарської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 ім. В. П. Мельника Володарської районної ради Київської області;

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Кісілевич Ярослава Сергіївна, учениця 8 класу Білогородської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області;

Коптілова Владислава Сергіївна, учениця 9 класу Фастівського навчально-виховного комплексу «Ліцей інформаційних технологій – спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 9» Фастівської міської ради Київської області;

Загоруйко Дар'я-Олександра Олегівна, учениця 11 класу Ірпінської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 12 з вивченням іноземних мов (школа лінгвістики) імені Заріфи Алієвої Ірпінської міської ради Київської області.

2.2. Інформація про переможців IV (заключного) етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2016/2017 навчальному році

Українська мова і література:

Жельніо Діана Дмитрівна, учениця 11 класу Комунального закладу Миронівського навчально-виховного комплексу «загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ліцей» Миронівської районної ради (**II місце**);

Підгорна Олександра Русланівна, учениця 10 класу Узинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Білоцерківської районної державної адміністрації (**I місце**);

Груша Анастасія Григорівна, учениця 10 класу Білоцерківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №22 Білоцерківської міської ради (переможець VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка) (**III місце**);

Угнівенко Аліна Олександрівна, учениця 9 класу Переяслав-Хмельницької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Переяслав-Хмельницької міської ради (**III місце**);

Сухенко Анастасія Ігорівна, учениця 8 класу Бородянської спеціалізованої школи – загальноосвітнього закладу І-ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів (**III місце**).

Фізика:

Шитіков Андрій Андрійович, учень 9 класу Вишгородської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 (**III місце**).

Іспанська мова:

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Швець Анна Олегівна, учениця 11 класу Іванківського районного ліцею (**I місце**);

Коноваленко Анастасія Сергіївна, учениця 11 класу Іванківського районного ліцею (**II місце**).

Правознавство:

Лавренюк Анна Вадимівна, учениця 9 класу Ставищенського навчально-виховного комплексу «загальноосвітня школа I-III ступенів – педагогічний ліцей» №1 Ставищенської районної ради (**II місце**);

Орел Віталій Іванович, учень 11 класу Кашперівської загальноосвітньої середньої школи I-III ступенів Тетіївської районної ради (**II місце**);

Березанська Тамара Анатоліївна, учениця 9 класу Борівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Фастівської районної державної адміністрації (**III місце**).

Історія:

Балас Дмитро Анатолійович, учень 11 класу Білоцерківської спеціалізованої школи I-III ступенів №12 з поглибленим вивченням інформаційних технологій Білоцерківської міської ради (**II місце**);

Ващенко Максим Анатолійович, учень 10 класу Бородянської спеціалізованої школи – загальноосвітнього закладу I-III ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів (**II місце**);

Барильченко Владислав Федорович, учень 11 класу навчально-виховного комплексу «Скви́рський ліцей – загальноосвітня школа I-II ступенів» Скви́рської районної ради (**III місце**);

Слаква Ілля Миколайович, учень 10 класу Узинської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Білоцерківської районної державної адміністрації (**III місце**);

Вадзі́нський Іван Анатолійович, учень 8 класу навчально-виховного комплексу «Узинська гімназія» Білоцерківської районної державної адміністрації (**III місце**).

Економіка:

Буренков Олег Сергійович, учень 9 класу Бориспільського навчально-виховного комплексу «Гімназія «Перспектива» – загальноосвітня школа I-II ступенів» Бориспільської міської ради (**III місце**);

Математика:

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Чарнюк Максим Валерійович, учень 8 класу Щасливського навчально-виховного комплексу Бориспільської районної ради (**III місце**);

Пишеник Данійл Вадимович, учень 9 класу Білоцерківської спеціалізованої природничо-математичної школи I-III ступенів ім. М.О. Кириленка №16 Білоцерківської міської ради (**III місце**).

Біологія:

Кохан Аліна Анатоліївна, учениця 9 класу Вишнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації (**I місце**);

Устьянцева Валентина Дмитрівна, учениця 11 класу Бориспільського навчально-виховного комплексу «Гімназія «Перспектива» – загальноосвітня школа I-II ступенів» Бориспільської міської ради (**II місце**);

Бацман Валерія Миколаївна, учениця 11 класу Переяслав-Хмельницької гімназії Переяслав-Хмельницької міської ради (**II місце**);

Шматков Максим Валерійович, учень 10 класу Бориспільського навчально-виховного комплексу «Гімназія «Перспектива» – загальноосвітня школа I ступеня» Бориспільської міської ради (**II місце**);

Трохимчук Роман Павлович, учень 10 класу Вишнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації (**II місце**);

Дука Олександра Євгенівна, учениця 9 класу Вишнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації (**II місце**);

Горенко Олександра Олексіївна, учениця 10 класу Броварської гімназії ім. С.І. Олійника Броварської міської ради (**III місце**);

Камкова Валентина Дмитрівна, учениця 9 класу Білоцерківської спеціалізованої школи I-III ступенів №12 з поглибленим вивченням інформаційних технологій Білоцерківської міської ради (**III місце**);

Тяско Антон Васильович, учень 9 класу Переяслав-Хмельницької загальноосвітньої школи I-III ступенів №7 Переяслав-Хмельницької міської ради (**III місце**).

Трудове навчання (технології):

Безсмертна Марина Віталіївна, учениця 11 класу Кучаківської загальноосвітньої школи I-III ступенів імені гетьмана Івана Сулими Бориспільської районної ради (**III місце**).

Польська мова та література:

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Лукасік Міра Ярославівна, учениця 9 класу ІІІ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів «Виноградник» Києво-Святошинського району (ІІ місце).

Мова іврит:

Соколинський Кирило Леонідович, учень 10 класу Приватного навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок «Міцва-613» м. Білої Церкви (І місце);

Ольцберг Мушка, учениця 8 класу Приватного навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок «Міцва-613» м. Білої Церкви (ІІІ місце).

Географія:

Пасілецький Віктор Володимирович, учень 9 класу Броварської гімназії ім. С.І. Олійника Броварської міської ради (І місце);

Борук Гліб Олександрович, учень 8 класу Новосілівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Києво-Святошинської районної державної адміністрації (ІІ місце);

Шарандак Діана Юрївна, учениця 11 класу Красилівського навчально-виховного комплексу «загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – агротехнічний ліцей» ім. М.І.Савельєва Ставищенської районної ради (ІІ місце);

Горобець Андрій Миколайович, учень 11 класу Комунального закладу Миронівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №3 Миронівської районної ради (ІІІ місце);

Пономаренко Дмитро Сергійович, учень 10 класу Фастівського навчально-виховного комплексу «Ліцей інформаційних технологій – спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 9» Фастівської міської ради Фастівської міської ради (ІІІ місце);

Скварчинський Андрій Іванович, учень 9 класу Васильківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 6 Васильківської міської ради (ІІІ місце);

Андрущенко Василь Ігорович, учень 8 класу Бородянської спеціалізованої школи – загальноосвітнього закладу І-ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів (ІІІ місце).

Київщина пишається Вами!

2.3. Інформація про проведення IV етапу XXXI Всеукраїнської олімпіади з української мови і літератури

Бичевська Л.В.,

*методист відділу методики викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»*

Із метою пошуку, підтримки, розвитку творчого потенціалу обдарованої молоді та відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт і конкурси фахової майстерності, наказу Міністерства освіти і науки України від 13 березня 2017 №365 "Про проведення IV етапу Всеукраїнських олімпіад з навчальних предметів у 2016/2017 навчальному році" у місті Білій Церкві з 27 березня по 31 березня проведено XXXI Всеукраїнську учнівську олімпіаду з української мови та літератури.

Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради "Академія неперервної освіти" провели відповідні організаційні заходи:

- сформували організаційний комітет олімпіади;
- подали пропозиції щодо кандидатур науковців та вчителів до складу журі;
- розробили та уклали програму учнівської олімпіади та програму роботи членів журі;
- провели засідання оргкомітету олімпіади, визначили місце її проведення (Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради "Академія неперервної освіти");
- розробили та затвердили робочий план підготовки та проведення олімпіади.

Упродовж березня 2017 року в засобах масової інформації висвітлювалися питання організації проведення олімпіади в місті Білій Церкві. Проведено семінари-наради завідувачів методичних кабінетів і методистів з української мови та літератури районних, міських методичних кабінетів із питань підготовки до олімпіади. У березні проведено тренувальні збори для учнів-переможців обласного

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

етапу олімпіади за програмами, розробленими методистом відділу методики викладання української мови і літератури та зарубіжної літератури КВНЗ КОР "Академія неперервної освіти".

27 березня 2017 року в **Комунальному закладі Білоцерківської міської ради "Білоцерківський міський Будинок органної та камерної музики"** відбулося урочисте відкриття XXXI Всеукраїнської олімпіади з української мови та літератури. Ця подія висвітлена в засобах масової інформації, зокрема, на сайтах МОН України, Інституту модернізації змісту освіти, департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».

В олімпіаді взяв участь 151 учень із 24 областей України та міста Києва, окрім Автономної Республіки Крим. Із них учнів 8 класів – 32, 9 класів – 38, 10 класів – 42, 11 – класів – 39 осіб, керівників команд – 37, членів журі – 52, експертів-консультантів – 2, оргкомітету – 17 осіб.

Всеукраїнська учнівська олімпіада з української мови та літератури пройшла успішно, результативно, на високому організаційному та науковому рівнях. У роботі олімпіади взяли участь знані науковці Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка Національної академії наук України та вищих навчальних закладів: Львівського національного університету імені Івана Франка, Рівненського державного гуманітарного університету, Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, Національного університету "Києво-Могилянська академія", Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С.Макаренка.

Голова організаційного комітету – Рогова В.Б., директор департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації; голова журі – Мойсієнко В.М., завідувач кафедри Житомирського державного університету імені Івана Франка,

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

професор, доктор філологічних наук; члени журі – кандидати, доктори філологічних наук, кращі вчителі української мови та літератури навчальних закладів України. Спостерігач – Коваленко Л.В., завідувач відділу методики викладання української мови та літератури, мов національних меншин і зарубіжної літератури Комунального вищого навчального закладу "Вінницька академія неперервної освіти".

Робота керівників, організаторів і членів журі олімпіади відзначалася високою фаховою майстерністю, відповідальністю, злагодженостю.

Велику допомогу щодо організації та проведення олімпіади надали члени організаційного комітету:

Котусенко О.Ю. – головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України (заступник голови організаційного комітету);

Бачинська Є.М. – проректор Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти", кандидат педагогічних наук, доцент;

Дем'яненко О.О. – проректор Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти", кандидат педагогічних наук;

Плівачук К.В. – викладач кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних, мистецьких дисциплін, кандидат педагогічних наук, доцент;

Мірошник С.І. – старший викладач кафедри філологічних, соціально-гуманітарних та мистецьких дисциплін Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти", кандидат педагогічних наук;

Поліщук О.М. – завідувач відділу методики викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Бичевська Л.В. – методист відділу методики викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Кабан Л.В. – вчений секретар Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Винарчук Т.М. – методист відділу моніторингу якості освіти Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Проценко Л.В. – старший лаборант кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних, мистецьких дисциплін Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Рибитва Г.В. – завідувач відділу роботи з обдарованими дітьми Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Паливода І.П. – завідувач відділу координації методичної роботи та неперервної педагогічної освіти Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти";

Ружицький В.А. – директор Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж", кандидат педагогічних наук;

Петрик Ю.Ф. – начальник управління освіти і науки Білоцерківської міської ради Київської області;

Дикий Г.А. – Білоцерківський міський голова;

Джегур Г.В. – голова Білоцерківської районної державної адміністрації;

Клічак В.Й. – директор Видавничого Центру "Просвіта", Заслужений журналіст України;

Круглов В.В. – директор видавництва "Ранок";

Морщавка Ю.О. – директор Творчого об'єднання "Соняшник";

Гутник В.Д. – директор Центру творчості дітей та юнацтва "Соняшник" м. Білої Церкви;

Усков В.В. – директор Київського академічного обласного музично-драматичного театру імені Панаса Саксаганського;

Галкін С.І. – директор Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України;

Томашук С.О. – директор Білоцерківської школи мистецтв № 5;

Наконечний С.П. – директор Білоцерківського навчально-виховного об'єднання «Перша Білоцерківська гімназія – школа І ступеня» Білоцерківської міської ради;

Заболотний О.В. – начальник відділу освіти Сквирської районної державної адміністрації;

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Яременко М.Г. – директор Білоцерківського навчально-виховного об'єднання "Ліцей-МАН" Білоцерківської міської ради.

Експерти та голова журі підготували критерії оцінювання знань учнів з української мови та літератури, а також відповіді до розроблених завдань. Ці критерії сприяли об'єктивному оцінюванню знань, умінь і навичок учасників олімпіади.

Завдання з мови та літератури для 8-11 класів укладено у повній відповідності до чинних шкільних програм та з урахуванням специфіки проведення зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури. Завдання з мови передбачали виявлення теоретичних знань і вміння застосування їх на практиці. Завдання трьох рівнів – продуктивного, репродуктивного, творчого – охоплюють усі розділи науки про мову. Відповіді зорієнтовані на виявлення системних знань, установлення логічного зв'язку між "найнижчою" мовною одиницею (звуком, фонемою) і текстом як інтегратором усіх мовних одиниць у їхньому ієрархічному представленні. Завдання переважно репрезентували сучасні наукові й освітньо-педагогічні підходи в окресленні мовознавчих проблем. Пропоновані питання відображали новітні тенденції в сучасній лінгвістиці, давали можливість учасникам відчувати себе справжніми дослідниками української мови. Завдання здебільшого були орієнтовані на виявлення обдарованої молоді, наділеної філологічною інтуїцією, мовним чуттям, здатністю до творчого мислення. Водночас пропоновані випробування перевіряли і фактологічні знання учасників, їхнє розуміння мови як однієї з важливих цінностей у формуванні особистості.

Завдання були диференційовані відповідно до таких різновидів, як твори-роздуми, тестові запитання із закритою відповіддю, тестові завдання на встановлення відповідності тощо. Запитання творчого типу, зокрема лінгвістичні блізи, передбачали пояснення лінгвістичних термінів, визначення стилістичної функції дієприслівникових зворотів та способів граматичного зв'язку у словосполученні, характеристику складних випадків вживання відмінкових закінчень іменників та числівників, написання типових мовних зворотів, які містять семантику вибачень. Саме такі завдання давали можливість виявити багатство словникового запасу, оригінальність суджень, схильність до образного мислення, широту ерудиції.

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Варто наголосити, що творчі здібності, вміння створювати власні висловлення юні філологи продемонстрували в написанні творів-роздумів, тематика яких вирізнялась актуальністю та різноплановістю.

Запропоновано об'єктивну й ефективну шкалу оцінювання знань, умінь і навичок школярів. Вона дала змогу виявити багатство словникового складу, оригінальність суджень, ерудованість учасників олімпіади. Роботи шифрував особисто голова журі в окремому приміщенні. Члени журі об'єктивно перевіряли їх.

Зміст завдань із літератури повною мірою дав можливість виявити літературознавчу підготовку учнів, їхні творчі можливості, філологічну ерудицію. Завдання здебільшого були орієнтовані на виявлення обдарованої молоді, наділеної філологічною інтуїцією, літературно-естетичним чуттям, здатністю до творчого мислення й нестандартного розв'язання літературознавчих проблем. Завдання були диференційовані відповідно до таких різновидів, як твори-роздуми, «літературні портрети», виконані в есеїстичному або публіцистичному ключі, тестові запитання із закритою відповіддю та на встановлення відповідності, завдання з теорії літератури, міні-статті до "Вікіпедії" тощо. Творчі здібності юні філологи мали можливість продемонструвати в жанрі творів, тематика яких позначена очевидною актуальністю, зорієнтованістю на знання і висловлення власного ставлення до зображуваного в контексті сьогоденної соціокультурної реальності.

Вибір був запропонований у таких завданнях: написання літературного твору, літературного портрету, у завданнях із теорії літератури. Укладачі завдань оптимально поєднали літературознавчий аналіз із проблемами історії та теорії літератури в ширшому соціокультурному контексті. Відповіді на них потребували від учнів висвітлення особливостей літературного процесу загалом, його окремих історичних етапів, з'ясування місця й ролі письменників у літературному процесі, у становленні напряму, течії, а також виокремлення індивідуального стилю митця. Учасники мали продемонструвати свої знання з різних історико-літературних періодів. Також представлені завдання враховували специфіку 2017 року – окремі з них були спрямовані на пошанування творчості Григорія Сковороди, Євгена Маланюка, Леся Курбаса та ін.

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

Використовувалася поезія лауреата Шевченківської премії Івана Малковича. Актуальності завданням надавали часті апеляції до актуальних суспільно-політичних проблем (наприклад, російсько-української війни). Завдання були сформовані максимально чітко, у такий спосіб, щоб до них можна було розробити прозорі та об'єктивні критерії оцінювання.

Творчого розвитку набули рубрики, започатковані на попередній олімпіаді ("Із погляду теоретика літератури", "Майстерня критика", "Літературний портрет" тощо).

Часу, відведеного для виконання завдань, було цілком достатньо. Завдання роздані учасникам вчасно. Критерії оцінювання передані комісіям, щойно розпочався процес перевірки олімпіадних завдань. Експерти підготували відповіді на всі питання з урахуванням креативності, що полегшило процес перевірки й оцінювання літературознавчих досягнень школярів. Крім цього, розроблені критерії оцінювання відповідали запропонованій бальній системі, водночас забезпечуючи об'єктивне оцінювання знань, умінь і навичок учасників олімпіади, а отже, й визначення переможців. Водночас були проведені групові та індивідуальні консультації із членами журі до початку роботи, а також у процесі перевірки, аби забезпечити максимально точний і прозорий результат.

Об'єктивності оцінювання у суттєвий спосіб сприяло і те, що учнівські роботи перевіряли одночасно кілька членів журі – кожний окреме завдання, а також і керівник комісії. В 11 класі члени журі перечитували твори учасників кілька разів, аби оцінка була максимально об'єктивною.

У проведенні олімпіади експертами-консультантами з мови та літератури порушень не виявлено. В організації та проведенні IV етапу XXXI Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури адміністрацією КВНЗ КОР "Академія неперервної освіти" були створені умови для конкурсного випробування, підготовки до виконання завдань чергового туру, самоосвіти та дозвілля.

Відповідно до програми, що передбачала ознайомлення з культурними та освітніми традиціями міста Білої Церкви, для учасників олімпіади було організовано перегляд вистави "Дерева помирають стоячи" в Київському академічному обласному музично-драматичному театрі імені П. К. Саксаганського, екскурсії Державним

~ РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ~

дендрологічним парком "Олександрія" НАН України та містом, весняні розваги на льодовій арені "Білий Барс".

Керівники команд узяли участь у круглому столі "Нова українська школа: мовно-літературний компонент" та познайомилися з досягненнями освітян Київської області, відвідавши музейно-виставковий комплекс КВНЗ КОР "Академія неперервної освіти".

Для членів журі було організовано екскурсію до ландшафтного парку с. Буки та Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України.

Нагороджені учні дипломами учасників і переможців олімпіади з української мови та літератури.

Міністерству освіти і науки України рекомендовано для затвердження перелік переможців олімпіади на здобуття стипендії імені Тараса Шевченка.

2.4. Інформація про переможців IV (загальнонаціонального) етапу XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика

I місце:

Яременко Оксана Максимівна, учениця **6 класу** Навчально-виховного комплексу «Гімназія – загальноосвітній навчальний заклад I ступеня міста Обухова імені Володимира Мельника»;

II місце:

Середа Олександра Сергіївна, учениця **9 класу** Навчально-виховного комплексу «Сквирський ліцей – загальноосвітня школа I-II ступенів» Сквирської районної ради;

Підгорна Олександра Русланівна, учениця **10 класу** Узинської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 Білоцерківської районної державної адміністрації;

III місце:

Лазовська Юлія Володимирівна, учениця **5 класу** Фастівського навчально-виховного комплексу «Ліцей інформаційних технологій – спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 9» Фастівської міської ради.

2.5. Інформація про підсумки 4-го (підсумкового) етапу XVI всеукраїнського конкурсу учнівської творчості

Відповідно до Указу Президента України від 22 березня 2002 року № 284 **«Про Всеукраїнський конкурс учнівської творчості, Положення про Всеукраїнський конкурс учнівської творчості, затвердженого наказом МОН України, Міністерства культури і мистецтв України, Державного комітету України у справах сім'ї та молоді від 29 серпня 2003 року № 85/529/875, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 9 вересня 2003 року за № 779/8100, наказом МОН України № 591 від 13.04.2017 "Про підсумки 4-го (підсумкового) етапу XVI всеукраїнського конкурсу учнівської творчості" визначено переможців Конкурсу в номінаціях:**

«Література» - 27 учнів;

«Історія України і державотворення» - 33 учні.

Серед переможців конкурсу Київську область представляють:

в номінації «Література»:

Перч Дарина Олегівна, учениця 23 групи Державного професійно-технічного навчального закладу «Рокитнянський професійний ліцей» («Діалог через століття», викладач – Касіч Наталія Миколаївна);

в номінації «Історія України і державотворення»:

Ходаківська Яна Юрївна, учениця 11 класу Переяслав-Хмельницької гімназії Переяслав-Хмельницької міської ради («Ярослав Олександрович Потапенко: внесок у розбудову української держави», учитель – Білецька Антоніна Володимирівна).

Переможці Конкурсу нагороджуватимуться дипломами, а вчителі, викладачі, керівники гуртків, які їх підготували та зазначені в додатках 3 і 4 наказу МОН України № 591 від 13.04.2017, – подяками.

Бажаємо нових досягнень і здобутків!

2.6. Інформація про змістове наповнення віртуального кабінету спеціальної педагогіки КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

Дерій О.В.,

*методист відділу спеціальної педагогіки
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»*

На освітньому порталі Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» в розділі «Віртуальні кабінети» кабінетом спеціальної педагогіки підготовлено і розміщено **інтерактивні карти:**

- мережі інтернатних закладів,
- інклюзивних закладів,
- логопедичних пунктів,
- логопедичних груп ДНЗ,
- регіональних ПМПК районів та міст Київської області.

Також у віртуальному кабінеті спеціальної педагогіки представлено **розділи:**

- навчально-методичне забезпечення, у якому розміщено нормативно-правову базу, програми для спеціальних закладів, методичні рекомендації, матеріали рубрик сайту «Мій кращий урок», медіатека;

- навчання педагогів, у якому розміщено план курсів на рік та план проведення семінарів;

- корисні посилання,
- план роботи кабінету на рік;
- новини.

Усі вищезазначені матеріали розміщено за **посиланням:**
<https://sites.google.com/site/nmkspecpedag/>

3.1. Національно-патріотичне виховання у дошкільних навчальних закладах

Корж Т.М.,

*методист відділу дошкільної освіти
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»*

У дошкільних навчальних закладах різних типів і форм власності національно-патріотичне виховання дошкільників здійснюється згідно з положеннями Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки (затверджена Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року за № 580/2015), Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року за № 641), інструктивно-методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах» від 25 липня 2016 № 1/9-396, інших документів, що унормовують діяльність закладів освіти.

Вимоги щодо рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини перед вступом до школи визначені у Базовому компоненті дошкільної освіти і конкретизуються у чинних комплексних і парціальних освітніх програмах по кожному віковому етапу. Відповідно до цих вимог сумарний кінцевий показник набутих дитиною життєвих компетенцій у контексті національно-патріотичного спрямування передбачає, що дитина 6(7)- річного віку має:

- усвідомлювати, що прізвище та ім'я по батькові вказують на її належність до роду, своєї родини, її традицій і звичаїв; орієнтуватися у своїх чеснотах і вадах, виявляти самоповагу, елементарну гідність; прагнути утвердитись у своїх моральних якостях, виявляти впевненість у своїх можливостях (освітня лінія «Особистість дитини»);

- виявляти інтерес до спільних родинних справ, свят, зустрічей, фото- та фільмотек тощо; брати участь у складанні історії роду, веденні родовідного дерева (освітня лінія «Дитина в соціумі: Родина»);

- бути відкритою для контактів з людьми різного віку, статі, національності, соціального статусу; орієнтуватися в тому, що кожна країна має свою територію, на якій проживають люди з різним кольором шкіри, волосся тощо, і мають свою культуру, звичаї, мову (освітня лінія «Дитина в соціумі: Люди»);

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

– мати сформоване уявлення про традиційне українське житло; цінувати сімейні реліквії, отримані в спадщину; виявляти готовність брати участь у суспільно значущій діяльності спільно з дорослими та іншими дітьми, отримувати задоволення від колективної праці; вміти визначити мету, завдання, прогнозувати кінцевий результат, планувати послідовність дій, узгоджувати власні дії з діями партнерів (освітня лінія «Дитина у світі культури: Предметний світ»);

– виявляти власне ціннісне ставлення до народних мистецьких традицій, фольклору; вирізняти українське декоративно-прикладне мистецтво, своєрідність українських пісенних жанрів, музично-танцювальних; виокремлювати жанри народного, класичного і сучасного вітчизняного та світового мистецтва (освітня лінія «Дитина у світі культури: Світ мистецтва»);

– використовувати власний досвід для створення ігрових задумів; реалізовувати в них свої пізнавальні, соціальні, моральні, естетичні потреби; у власній грі відтворювати знання та моральні уявлення, задовольняти інтерес до довколишнього, творчо відображати діяльність, взаємини дорослих, реальні та уявлювані події, ситуації; активно відтворювати свої життєві враження у рольовій грі, використовуючи виразні засоби (освітня лінія «Гра дитини»);

– розуміти, що в Україні українська мова є державною; розрізняти близькі, але неоднакові звуки рідної та української мов; розпізнавати нові звуки; правильно і чітко вимовляти всі звуки української мови та наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм української мови; слухати і розуміти мовлення дорослих, казки, оповідання, вірші, запам'ятовувати їх; володіти діалогічним мовленням; переказувати невеличкі тексти та казки, складати різні типи розповідей як за зразком вихователя, так і самостійно; спілкуватися українською мовою залежно від ситуації (освітня лінія «Мовлення дитини»).

Основними умовами ефективної реалізації завдань національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі є такі:

- належне програмно-методичне забезпечення освітнього процесу;
- організація розвивального середовища;
- інтегрування в освітньому процесі різних форм роботи з дітьми, методів, засобів педагогічного впливу, видів дитячої діяльності; систематичне вивчення стану освітньої роботи, її результативності;
- оптимізація методичної роботи з кадрами, в тому числі із застосуванням сучасних засобів інформування з професійних питань,

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

використанням інтерактивних форм підвищення фахової майстерності педагогів закладу;

- зв'язок з іншими навчальними закладами, науковими установами, музеями, громадськими, волонтерськими організаціями тощо;

- співпраця з батьками вихованців у питаннях психолого-педагогічної просвіти, залучення до участі в освітньому процесі дошкільного закладу;

- своєчасна і дієва допомога з боку управлінських, методичних служб різних рівнів.

Програмно-методичне забезпечення освітнього процесу має задовольняти потреби педагогів щодо здійснення особистісно орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного та інших сучасних підходів до організації психолого-педагогічної взаємодії дорослих із дітьми; забезпечити дошкільний навчальний заклад необхідними навчальними виданнями (комплексними та парціальними освітніми програмами, навчально-методичними, методичними, навчальними посібниками, робочими зошитами, альбомами), художньою літературою, методичними розробками тощо. Інформація про рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів навчальні видання подається у Переліку навчальної літератури, який щороку оновлюється та розміщується на сайті МОН України (www.mon.gov.ua), ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (www.imzo.gov.ua), освітньому порталі КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» у рубриці «Методичний порадник: організація та зміст освітнього процесу у 2016/2017 навчальному році» (www.академія.com.ua).

Система завдань і змісту освітньої роботи з національно-патріотичного виховання знайшла відображення у кожній із чинних комплексних програм розвитку, виховання і навчання дітей та деталізована й конкретизована у парціальній програмі з національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» (2016 р.).

Схвалено та рекомендовано науково-методичною радою КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» до використання в дошкільних навчальних закладах Київської області такі парціальні програми та методичні розробки:

- Патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами краєзнавчого матеріалу (Биканова Ольга Тимофіївна, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Сонечко» Таращанської міської ради);

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

– Парціальна програма гуртка «Гончарство» для дітей дошкільного віку (Скорич Валентина Миколаївна, Степанець Лариса Ярославівна Клавдієвський, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок комбінованого типу) № 27 «Ромашка» Бородянського району);

– Використання літературної спадщини В.О.Сухомлинського у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку (Журавель Ольга Іванівна, дошкільний навчальний заклад (дитячий садок) № 8 «Кленочок» Лісовицької сільської ради Таращанського району)

– Народознавство як засіб духовно-морального виховання (Глеваська Надія Василівна, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №3 «Веселка» Білоцерківської міської ради);

– Використання народної педагогіки у фізичному вихованні дітей дошкільного віку (Нечипоренко Оксана Іванівна, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №7 «Орлятко» Білоцерківської міської ради);

– Українська народна іграшка як засіб морально-етичного виховання дітей дошкільного віку (Циба Оксана Юріївна, Ставищенський дошкільний навчальний заклад №2 «Золота рибка»);

– Виховання морально-патріотичних цінностей дітей дошкільного віку як основа розвитку особистості: методична розробка (Ошийко Ольга Миколаївна, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 28 «Горобинька» Білоцерківської міської ради);

– Організація роботи з українознавства у дошкільному навчальному закладі (Щербина Алла Миколаївна, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Золотий півник» Данилевської сільської ради Васильківського району);

– Ознайомлення дітей дошкільного віку з народними символами та оберегами (Хоменко Надія Андріївна, дошкільний навчальний заклад №4 «Казка» Богуславської районної ради);

– Стежками рідного міста: проект (Бойко Ганна Михайлівна, Богуславський дошкільний навчальний заклад №4 «Казка» Богуславської міської ради);

– Парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку «Я патріот твій, Україно» (Гончаренко Наталія Анатоліївна, дошкільний навчальний заклад центр розвитку дитини «Джерельце» Боярської міської ради Києво-Святошинського району);

– Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку у процесі ознайомлення їх з рідним краєм (Бондаренко Світлана

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

Володимирівна, дошкільний навчальний заклад «Пролісок» Старопетрівської сільської ради Вишгородського району);

– Парціальна програма краєзнавчого-народознавчого спрямування «Люби і знай свій рідний край» (Дзензелевська Олена Миколаївна, Бишівський дошкільний навчальний заклад «Каштан» Макарівського району);

– Електронні дидактичні демонстраційні матеріали з національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку (Ільєнко Павлина Олексіївна, дошкільний навчальний заклад «Сонечко» Ржищівської міської ради).

Розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (територія, приміщення закладу, груп) організовується відповідно вікових особливостей дітей раннього і дошкільного віку згідно з вимогами комплексних і парціальних програм, що обираються педагогічним колективом для використання в освітньому процесі. Доречно передбачити народознавчу спрямованість в облаштуванні території та приміщень закладу. При цьому важливо дотримуватися принципів дошкільної дидактики, забезпечувати динамічність і змінність, можливість трансформації таких місць відповідно до сезонів, вікових можливостей та інтересів вихованців, мети проведення заходів, а також враховувати регіональні, місцеві особливості природного, соціального, предметно-культурного оточення. Через правильно організоване розвивальне середовище забезпечуються можливості для ознайомлення дітей з державними і народними символами й оберегами, загальноукраїнськими і місцевими традиціями, побутом, мистецтвом, основними природними зонами України (ліс, лісостеп, степ, гори), різноманітністю рослинного й тваринного світу та ін. Наприклад, можливе облаштування на території або в приміщенні фрагментів ландшафтів і природних зон (куточок лісу, поля, степу та ін.), штучних споруд для проведення різних дійств, свят, розваг (гірка з рослинами Карпат, декоративні криниця, хатка з гніздом лелек та ін.), «світлиці» або міні-музею для організації тематичних занять із дітьми, театралізованих вистав, майстер-класів тощо. Домірності і вираженості потребує оформлення у групових приміщеннях «куточків» національно-патріотичного виховання із уміщеними там відповідно віку дітей, вимогам програм зразками символів і оберегів, народних іграшок, національного одягу, посуду, інших виробів народних майстрів, народних музичних інструментів, збірники літературного фольклору та ін. Наповнення і художнє оздоблення таких осередків є більш мобільним

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

порівняно з іншими, а тому повинні періодично переглядатися і частково змінюватися відповідно до тематичного планування роботи з національно-патріотичного виховання у конкретній групі, щоби зберігати привабливість для дітей, бути дієвими.

Інтегрування в освітньому процесі різних форм роботи з дітьми, методів, засобів педагогічного впливу, видів дитячої діяльності сприяє виробленню у дошкільників цілісної системи уявлень і елементарних понять про загальнолюдські й національні морально-духовні цінності, а також формуванню змалку національної самосвідомості, патріотичних почуттів. Важливо поєднувати різні форми організації дитячої життєдіяльності для ширшого залучення вихованців до різноманітних видів активності. Зокрема:

у грі – організації і проведення творчих сюжетно-рольових, конструкторсько-будівельних, режисерських ігор і драматизацій, ігор з правилами (дидактичних, рухливих, в т. ч. народних), в іграх з промисловими і народними іграшками, природними матеріалами;

у навчально-пізнавальній діяльності – через заняття різних видів і типів, гурткову і студійну, індивідуальну роботу, спостереження та екскурсії у природне, культурно-предметне довкілля й у найближчий та віддалений соціум, пізнавально-розвивальні бесіди, дидактичні ігри, проведення проектної роботи народознавчого спрямування із залученням родин вихованців;

у комунікативно-мовленнєвій діяльності – шляхом проведення спеціальних мовленнєвих та інтегрованих занять, індивідуальних і групових бесід, розмов на різні теми, розв'язання ситуацій спілкування (природних і штучно змодельованих), індивідуальної роботи у повсякденні, цілеспрямованого залучення дітей до спілкування під час всіх форм організації життєдіяльності;

у предметно-практичній діяльності – за допомогою індивідуальних і групових трудових доручень, чергувань, колективної господарсько-побутової, художньої праці, праці в природі та ін.;

у художній діяльності – через образотворчі, музичні, літературні заняття, розваги, свята, гуртки художньо-естетичного напрямку, самостійну художню діяльність у вільний час тощо;

у руховій діяльності – через залучення до участі у заняттях з фізичної культури і плавання, музики, спортивних секцій та хореографічних гуртків, рухливих ігор на прогулянках, фізкультурних свят, розваг, тематичних днів здоров'я, туристичних походів народознавчого, краєзнавчого та

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

екологічного спрямування, фізкультурних хвилинок і пауз на основі народних рухливих ігор і забав та ін.

Особливої уваги потребує підбір та поєднання методів і прийомів психолого-педагогічної взаємодії дорослого з дітьми при проведенні зазначених видів діяльності й форм роботи з тим, аби уникати домінування вербальних методів і прийомів, максимально унаочнювати освітній процес через вплив на слуховий, зоровий, тактильний та інші аналізатори і забезпечувати постійне вправлення дітей в обраних видах діяльності.

З метою підвищення якості освітнього процесу доцільно систематично вивчати стан роботи з питань національно-патріотичного виховання у цілісному процесі організації їхньої життєдіяльності (комплексне, тематичне, вибіркове) та її результативності. При цьому чітко визначаються питання для вивчення і аналізу, терміни, форми підведення підсумків, відповідальні тощо. Результати такого вивчення обов'язково враховуються у подальшому плануванні роботи закладу, за необхідності вносяться зміни й доповнення до поточного річного плану, корективи до перспективного і календарного планування освітньої роботи з дітьми у різних вікових групах. Цілеспрямоване вивчення стану роботи з національно-патріотичного виховання дітей, її результативності (уявлення та знання, уміння, навички, ставлення, інтереси, поведінка, стосунки дітей тощо) допомагає відпрацьовувати максимально ефективні механізми, технології побудови цілісного освітнього процесу зазначеного виховного спрямування у домірному, органічному взаємозв'язку з іншими складовими освітньої роботи.

Для оптимізації методичної роботи з кадрами, зокрема, підвищення фахового рівня педагогічних кадрів, виявлення, підтримки, апробації й поширення педагогічного досвіду з національно-патріотичного виховання, рекомендуємо застосовувати різноманітні форми організації методичної роботи у дошкільному навчальному закладі. Наприклад, загальноприйняті: конференції, семінари, семінари-практикуми, засідання за «крутим столом», дискусії, відкриті покази різних видів організованої та самостійної діяльності дітей (навчально-пізнавальної, образотворчої, ігрової, театралізованої, рухової та ін.) і взаємовідвідування фрагментів освітнього процесу, обговорення новинок психолого-педагогічної літератури, індивідуальні і колективні консультації, школи перспективного педагогічного досвіду та ін. Підвищенню рівня компетентності, активізації творчості педагогів сприяє залучення їх до нетрадиційних форм організації методичної

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

роботи: майстер-класів, педагогічних клубів, творчих лабораторій, методичних «посиденьок», педагогічних «акваріумів» і квестів, «ярмарків» педагогічних ідей, ділових ігор тощо. Цікавими формами забезпечення колективу дошкільного закладу професійною інформацією є дайджести, тематичні виставки науково-методичної, навчальної та художньої літератури, засобів навчання та іграшок, ведення тематичної рубрики на сайті дошкільного закладу тощо. У методичній роботі дошкільного навчального закладу доцільно передбачити як підготовку педагогів до загального ознайомлення дітей з державними символами, природою України, історією, культурою, традиціями і звичаями українського народу, особливостями мов і культур тих етносів, діти-представники яких відвідують дошкільний заклад, так і опанування педагогами основ народної педагогіки поряд із сучасними підходами до розвитку, виховання і навчання дітей та організації взаємодії з батьками вихованців у полікультурному середовищі.

Зв'язок з іншими навчальними закладами, науковими установами, музеями, громадськими, волонтерськими організаціями варто передбачити у річному плані роботи згідно з напрямками, завданнями діяльності дошкільного навчального закладу. Зокрема, це проведення спільних методичних заходів з педагогічними колективами інших дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, вищих навчальних закладів, закладів післядипломної педагогічної освіти (науково-практичні конференції, семінари, майстер-класи), апробація педагогічних технологій, наукова експертиза педагогічних інновацій, узагальненого психолого-педагогічного досвіду тощо). Доречним є також залучення дітей до участі у громадських екологічних, благодійних волонтерських акціях, наприклад, з метою допомоги і підтримки важко хворої дитини, пораненого бійця, дітей-сиріт чи із родин вимушених переселенців, літніх людей та ін. (виготовлення і адресна передача листівок, сувенірних поробок, збір іграшок тощо), благоустрою території дошкільного закладу і прилеглих до неї ділянок. Для ознайомлення дітей з історією і культурою рідного міста, країни рекомендуємо використовувати екскурсії до історичних, археологічних, краєзнавчих, природничих, літературних, меморіальних, мистецьких, етнографічних, технічних, галузевих та інших музеїв, вироблення з ними планів спільної просвітницької роботи з педагогами і вихованцями дошкільних закладів, батьками, співпраця на засадах музейної педагогіки.

У контексті національно-патріотичного виховання дітей також необхідно налагоджувати тісний контакт із родинами вихованців і

активно залучати їх до участі в освітньому процесі, переконувати у першорядності й первинності виховного впливу сім'ї на формування національного світогляду, патріотичних почуттів, зародження і становлення майбутнього активного, відповідального й корисного члена суспільства, громадянина і патріота, оснащати батьків необхідними психолого-педагогічними і загальними знаннями. Із метою педагогічної просвіти та ознайомлення батьків з освітньою діяльністю закладу в напрямі національно-патріотичного виховання дітей рекомендуємо організовувати батьківські збори з переглядом різних за змістом і тематикою форм роботи з дітьми, майстер-класи вихователів, інструкторів з фізичного виховання, музичних керівників, керівників гуртків та інших фахівців, лекторії, школи і клуби для батьків. Ціль дошкільного закладу у роботі з родинами вихованців – перетворити батьків, членів родин вихованців на активних учасників освітнього процесу, однодумців і партнерів педагогічного колективу і самих дітей у повноцінному проживанні сьогодення, наповненого цікавим і корисним для розуму і душі змістом. Варто батьків і членів родин вихованців залучаються до проведення роботи з дітьми і педагогами, зокрема: майстер-класів і гуртків з народних ремесел, народного танцю і гри на народних музичних інструментах, тематичних свят і розваг, театралізацій та ігор-драматизацій, тематичних занять, цільових прогулянок, екскурсій і туристичних походів, організації міні-музєїв, тематичних виставок фотографій, малюнків, поробок, екологічних акцій, благодійних ярмарків та аукціонів, випуску стіннівок або створення тематичних номерів газет тощо.

Налагодження такої взаємодії у тріаді «педагоги – діти – родини» дозволяє висувати єдині соціально-моральні, культурно-етичні вимоги до дітей, уникаючи подвійного морального стандарту.

Запорукою успішної реалізації на практиці завдань національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку є також організаційна, консультативна, науково-методична та інша підтримка з боку управлінських і методичних служб всіх рівнів.

3.2. Формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва

Дубровіна І.В.,

старший викладач кафедри філологічних,

суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін

КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук;

Бевзюк О.І.,

музичний керівник ДНЗ № 26 «Струмочок» Білоцерківської міської ради

Процеси реформування дошкільної освіти спрямовані на виховання юних патріотів українського народу на засадах національної культури та мистецтва, духовності, толерантності. Національне, культурне відродження України зумовило пріоритет музичного виховання у системі дошкільної освіти, яке покликане забезпечувати всебічний розвиток дітей дошкільного віку.

Актуальність формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами національного музичного мистецтва зазначено у листі МОН України від 20 жовтня 2016 р. № 1/9-591, де окреслено систему роботи педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів щодо вивчення багатовікової культурної спадщини українського народу [4].

Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр. визначає цілі дошкільного виховання – практичне оволодіння рідною мовою, ознайомлення з національними традиціями в сім'ї та дошкільному навчальному закладі, виховання поваги й любові до Батьківщини, своєї родини, інших людей, започаткування моральної орієнтації у національних і загальнолюдських цінностях [7].

Старший дошкільний вік є сприятливим для визначення національних цінностей та ідеалів, збагачення патріотичних почуттів у контексті вивчення вітчизняного музичного мистецтва. Реалізація оновленого Базового компоненту дошкільної освіти (освітня лінія «Дитина в світі культури»), оптимізація інноваційних підходів щодо національно-патріотичного виховання дошкільників спрямовані на використання у навчально-виховному процесі кращих надбань музичного мистецтва.

Формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку відбувається через відкриття ними світу українського музичного

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

фольклору, його цілісності та жанрової різноманітності. Історична енергія народу, стійкість, багатство і краса його національного духу трансформувалися і акумулювалися у різноманітних видах і жанрах вітчизняного музичного мистецтва – пісенному, танцювальному, ігровому, театральному тощо.

Відповідно до чинних програм дошкільного виховання («Українське дошкілля», «Дитина», «Впевнений старт») ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з культурним надбанням українського народу пробуджує інтерес до мистецьких традицій та обрядів.

Для підвищення ефективності роботи із зазначеної проблеми педагоги мають систематично здійснювати діагностику музичних здібностей дітей старшого дошкільного віку, використовувати розвивальну спрямованість народної мистецької спадщини, враховувати вікові особливості сприймання музичних творів, їх жанровість.

Мистецька дошкільна освіта окреслює основні напрями формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку, зокрема :

– *прищеплення дошкільникам* національних почуттів (духовності, щирість, гостинність, доброта, мудрість, щедрість, добре почуття гумору) під час вивчення народних свят та обрядів, драматизації українських казок, дитячих опер, творів вітчизняного музичного мистецтва;

– *ознайомлення* дітей з різними жанрами пісенної та танцювальної творчості як джерелом національної гордості та майстерності;

– *виховання* гармонійно розвиненої підростаючої особистості, наділеної національною свідомістю, гідністю, здатністю шанувати національну культурну спадщину;

– *збереження* національної культури, її генотипу, який сформувався протягом століть у певних природно-географічних та історичних умовах;

– *урахування* регіональних умов при використанні музичного народного фольклору;

– *толерантне ставлення* до культури інших народів, доброзичливості, чесності, взаємоповаги, чемності, скромності, товариськості, вшанування їхніх традицій.

Навчально-виховний процес із формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами вітчизняного музичного

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

мистецтва спрямований на розв'язання пізнавальних, розвивальних та виховних освітніх завдань.

Пізнавальні завдання передбачають розширення знань дітей про Україну, її історію, культуру, народні традиції. Вихованців ознайомлюють зі стежинками рідного краю (селища, району, міста), пам'ятними місцями, з столицею України Києвом та іншими містами.

Розвивальні завдання передбачають розвиток усіх психічних процесів особистості: запам'ятовування, уважності, зосередженості, уяви. Вихованці повинні вміти самостійно порівнювати народознавчі та мистецькі явища, звичаї минулого та сучасного, відокремлювати регіональні заходи та звичаї від загально-традиційного національного.

Виховні завдання мають на меті прищепити дітям насамперед любов до рідного краю, до землі своїх предків, до рідної мови, оселі, почуття гордості за свій народ, повагу до національної культури, національних звичаїв.

Отже, освітні завдання щодо формування національних почуттів старших дошкільників спрямовані на становлення уявлень про українську культуру, розширення кругозору дошкільнят; активізацію їхньої пізнавальної та мовленнєвої діяльності; становлення активної життєвої позиції.

У процесі національно-патріотичного виховання вагому роль відіграє **музичний репертуар**, сформований відповідно до видів музичної діяльності (вокально-хорове виконання, слухання музики, дитяча творчість, гра на дитячих музичних інструментах, творче музикування тощо). Під час відбору музичних творів фахівці мають враховувати вікові та психофізіологічні можливості, музично-творчі здібності дітей старшого дошкільного віку.

Дітей першочергово слід ознайомлювати із такими вокально-хоровими творами, де оспівується різноманітність і краса природи рідного краю, її визначні місця: рідне місто або село, найближчі вулиці, площі, столиця нашої Батьківщини та державні свята (День незалежності України, свято Покрови тощо).

Невичерпні можливості у формуванні дитини-гуманіста відводяться народному музичному фольклору. У процесі музичного виховання вихованець поступово вводиться у світ прекрасного: цьому сприяють малі жанри українського фольклору (потішки, забавлянки, пісні, лічилки, примовки, забавлянки, казки, прислів'я, приказки тощо).

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

На основі кращих зразків народного фольклору дошкільники отримують уявлення про вітчизняну культуру та звичаї, адже усна народна творчість – це живе джерело, яке в доступній формі доносить до вихованців елементи української культури, історії, етнографії, красу української пісні.

Формування національної культури дітей старшого дошкільного віку засобами національного музичного мистецтва сприяє виявленню їхніх творчих здібностей; розширенню уявлень про зміст жанрів народної музики; набуття навичок сприйняття народної мови; створення умов для творчого спілкування та співпраці.

Водночас, дошкільників слід прилучати до живої енциклопедії дозвілля українського народу через **народний календар**. Педагогіку народного календаря можна назвати педагогікою життя, праці, добра і краси. Народний календар – це система історично обумовлених дат, подій, свят, традицій, звичаїв і обрядів, які в певній послідовності відзначає український народ протягом року. Традиції і обряди, притаманні кожному народному святу, пов'язані з природою рідного краю, трудовою діяльністю в різні пори року. Традиції, звичаї і обряди народного календаря комплексно діють на особистість вихованців, всебічно її розвивають, формують художньо-естетичний світогляд. Ідейно-моральна спроможність народного календаря виховує у малюків працелюбність, добропорядність, милосердя та інші чесноти. Безпосередня участь дітей у **календарно-обрядових та родинних розвагах** збагачує емоційну сферу вихованців, розвиває художнє світобачення, формує естетичний смак.

Одним із завдань музичної дошкільної педагогіки є виховання потреби берегти свій родовід, бо з історії родоvodu починається історія рідного народу. З давніх-давен серед українців виник і утвердився погляд на сім'ю і рід як на святиню, а на виховання дітей – як на святий обов'язок батьків. Тому змалку необхідно прилучати дітей до пізнання своєї сім'ї, роду під час організації та проведення родинних заходів. На **родинних розвагах** музичним керівникам потрібно ознайомлювати дошкільників із правилами ввічливого ставлення до рідних, виховувати любов і пошану до матері, батька та інших членів сім'ї. Ідеал матері, яка зігріває дитину теплом, ласкою і палкою любов'ю, виховує у дошкільників доброту і світлий розум, плекає чуйність і доброзичливість [1]. Ефективною формою освітньої роботи з формування національних

почуттів старших дошкільників є проведення спільних розваг-проектів з батьками, зокрема: «Козацькі розваги», «Ігри патріотів», «Українські страви», «Пісні рідної України», «Єднає всіх Україна – майстрів країна», «Вишивана моя Батьківщина», «Танці рідного краю», «Рідна моя нене». Доступні розповіді на *тематичних музичних розвагах з патріотичної тематики* про доленосні віхи української козащини, які відстоювали українську націю, боротьба за волю викличуть інтерес у дошкільників. Використання елементів козацької педагогіки, як частини української національної педагогіки, сформує у дітей синівську любов до рідної мови, культури народу, виховає в них силу волі і духу, високу лицарську мораль, духовність. Драматизація українських казок, театралізованих народних свят, де головними героями є національні герої, викличе у дітей інтерес до історичного минулого своєї Батьківщини.

Організація народних свят та розваг національно-патріотичної тематики відповідно до плану роботи дошкільного навчального закладу протягом навчального року є важливою складовою роботи музичного керівника щодо вивчення багатовікових культурних традицій і звичаїв у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Важливою складовою роботи педагога також є розроблення та проведення педагогічних консультацій з родинами вихованців із питань ознайомлення з вітчизняним музичним мистецтвом. Адже залучення членів родин до святкування народних свят та розваг забезпечує цілеспрямований вплив на формування патріотичних почуттів, збагачує емоційну сферу вихованців новими мистецькими враженнями.

Ознайомлення дітей із народними святами та розвагами формує чуття родини, гордості за свій народ, єдності на основі спільних емоційних переживань, духовних цінностей. Глибокі почуття любові до батьківського дому, рідного краю споконвіку є засобом етнічної пам'яті. Образ Батьківщини є важливим фактором формування громадянської свідомості дошкільників.

Під час організації та проведення народних свят та розваг музичними керівниками дошкільних навчальних закладів потрібно спиратися на основні *принципи музичного виховання*: наочність, доступність, динамічність, змістовність (музичні матеріали повинні мати освітньо-розвивальне та виховне значення для дітей, збуджувати інтерес до національних надбань); послідовність, системність у ознайомленні дітей із різними жанрами українського фольклору (відповідно вікового

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

сприймання); гуманізм (виховувати бережливе ставлення до рідної землі); активність дітей (практична діяльність як відображення отриманих вражень та знань у продуктах дитячої творчості, продуктивній діяльності).

Свята та розваги національно-патріотичного спрямування мають включати у себе наступні дидактичні складові: розповідь музичного керівника, вихователя, демонстрацію предметів музейної педагогіки (або слайдів, репродукцій, фотографій), використання народного музичного фольклору, елементи інсценізації народних пісень та ігор, продуктивні види діяльності (малювання, ліплення, аплікація), мовленнєву творчість і дослідницьку діяльність (вивчення народних промыслів, побуту, роботи народних майстрів). Під час народних свят та розваг розвивається уважність дошкільнят, що сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу, стимулюється мовлення. Крім того, доречним є використання під час таких заходів народної мудрості: вікторин та загадок, шарад та ребусів, творчих завдань.

Дітям необхідно показати велич і могутність, простори і багатство рідної землі, ознайомити з різноманітною природою рідного краю для формування почуття любові до Батьківщини. Цьому сприятимуть **музично-екологічні розваги**, які формують у дітей чуття єдності, гармонії людини й природи, акцентують увагу на багатстві й особливостях природного довкілля, її краси та розмаїття. Щоб у серце дитини назавжди увійшли глибокі почуття любові до навколишнього середовища, необхідно виховувати почуття захоплення красою природи України у різні пори року. Найдоступнішим для дошкільників є матеріал місцевої природи.

Використання екологічного матеріалу в музичному вихованні стимулює пізнавальну активність дітей, сприяє міцному й осмисленому засвоєнню знань, формуванню інтересу до вивчення природи свого краю, наближує навчання до життя, пробуджує і розвиває у вихованців почуття національної самосвідомості. Народна мудрість стверджує, що любов до всього живого на землі починається з раннього дитинства, чуйного ставлення до кожної білинки і комахки. Дитяче чутливе сприймання природи як живого організму породжує екологічне світобачення, виховує дітей у дусі любові до природи, збереження і примноження її багатств.

Неоціненна роль у формуванні національної культури дітей

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

старшого дошкільного віку належить ознайомленню з прийомами та техніками *гри на народних музичних інструментах*. Вони розкривають вихованцям багатий світ національних тембрів, активізують творчі можливості під час ансамблевого виконання чи слухання музичних творів. Оволодіння мистецтвом гри на народних музичних інструментах виховує почуття гордості за мистецькі надбання рідного народу.

Музичні керівники дошкільних навчальних закладів повинні збагачувати життєвий досвід дітей старшого дошкільного віку, здобутий у родині та у дошкільному навчальному закладі. Цьому сприяє організація **тематичних музичних занять національно-патріотичної спрямованості**, зокрема: «Танці рідної України», «Співограй нашого краю», «Вивчаємо традиції рідного краю», де синтезуються різні мистецькі жанри: фольклорний матеріал, твори музичного мистецтва, театралізовані інсценівки, народні танці, ігри тощо. В процесі організації таких форм музичного виховання діти долучаються до вивчення державних символів (Герба, Прапора, Гімну), національних оберегів (верби, калини, віночка, рушника тощо) через активізацію пізнавального інтересу до різних жанрів музичного мистецтва (народних пісень, ігор, хороводів, танців).

У процесі формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку (любові до рідного краю, усвідомлення себе громадянином України, прагнення бути добрим, турботливим, оберігати навколишнє середовище, шанувати народні традиції і звичаї, розуміти красу природи, праці, людських взаємин, суспільства) педагогам велику увагу потрібно приділяти вивченню та проведенню **народних ігор** (рухливих, малорухливих, дидактичних та сюжетно-рольових, гри зі співом, діалоги з правилами). Адже у народних іграх закладена народна мудрість; вони не лише розвивають фантазію, кмітливість, спритність, а й виховують певні патріотичні почуття: справедливості, чесності, бережливого ставлення до всього живого, знайомлять нас із давніми народними звичаями, уявленнями про світ.

Ігрова форма, емоційний характер фольклорних народних ігор-ритуалів, зокрема: «Гуси-гуси», «Піжмурки», «На чім стоїш», «Сім'я», «Подoliaчка», «Мак», «Перепілочка» та ін., створюють радісний настрій, формують позитивне ставлення до народних звичаїв. Під час вивчення народних ігор необхідно звертати увагу дітей на характерні риси українського народу, які виражені у народній грі (толерантність,

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

сміливість, волелюбність, миролюбність, доброзичливість, гостинність, працелюбність, творчість, мудрість людей тощо).

Таким чином, формування національних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами вітчизняного музичного мистецтва, розвиток їхніх морально-етичних та громадських якостей є вагомим аспектом системи дошкільного національно-патріотичного виховання.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш.А. Здравствуйте дети!: Пособие для учителей / Ш.А. Амонашвили. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти: науковий керівник: А.М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шляхи освіти. – 2000. – № 3. – С. 7-13.
4. Лист МОН України від 20.10.2016 р. № 1/9-591 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6316->
5. Романюк І.А. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / І.А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 98 с.
6. Садовенко С.М. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору: навчально-методичний посібник / С.М. Садовенко. – Київ. «Шкільний світ», 2008. – 128 с. – (Б-ка «Шкільного світу»).
7. Указ президента України № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6316>

3.3. Функціонування учнівського самоврядування на засадах принципів демократії

Боярчук О.І.,

*завідувач відділу виховної роботи і позашкільної освіти
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»*

План

1. Учнівське самоврядування – ефективна модель залучення школярів до громадського життя.
2. Розвиток компетентностей – головні цільові орієнтації діяльності учнівського самоврядування.
3. Базові умови для становлення учнівського самоврядування на основі демократичних цінностей.
4. Участь молоді: рівні залучення.

Ключові слова: учнівське самоврядування, компетентність, цінності, ставлення, навички та вміння, знання та їх критичне розуміння, принципи професійної етики педагогів, участь молоді, сходинки дитячої участі.

1. Учнівське самоврядування – ефективна модель залучення школярів до громадського життя.

Актуальність функціонування учнівського самоврядування в загальноосвітніх навчальних закладах зумовлена необхідністю виховання особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь та навичок, але й має здатність активно включатися у демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні. У шкільному віці діти вчаться приймати самостійні рішення, відповідати за свій вибір, бути здатними до виявлення критичності та самокритичності. Елементи свідомої активної участі в суспільному житті держави моделюються в школі засобами учнівського самоврядування, яке має діяти на основі демократичних цінностей.

Основною відмінністю в педагогічних результатах діяльності традиційних та демократичних шкіл є те, що учні традиційних шкіл, маючи кваліфікованих учителів, досягають успіхів, однак вони не контролюють навчально-виховний процес, і стають пасивними об'єктами виховного впливу. Школярі стають залежними від педагогів, цілком покладаються на волю наставників і не несуть відповідальності за власну освіту. Чим довше учень перебуває в авторитарній системі традиційної школи з її затвердженням графіком роботи, тим більше він віддаляється

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

від почуття відповідальності за власну освіту.

Однією з найбільш ефективних моделей залучення школярів до громадського життя є **учнівське самоврядування**, різні варіанти якого є практично в усіх загальноосвітніх закладах. Проблема розвитку учнівського самоврядування має розглядатися у контексті завдань реформування школи. Учні в межах самоуправління включаються в діяльність щодо модернізації школи, сприяючи становленню системи державно-громадського управління, просуванню культури прав людини, освоєнню інноваційних способів розв'язання шкільних проблем.

На початковому етапі самоврядування учнів розглядається як організація дозвілля, відпочинку, розваг. У процесі розвитку самоуправління все більше часу в змісті його діяльності має відводитися суспільно корисним справам, спрямованим на організацію життя, навчання, праці дітей, участь в управлінні закладом освіти, захист своїх інтересів та прав.

Для організації означеної діяльності потрібно реалізувати низку конкретних **завдань**:

- надати учням реальну можливість разом із педагогами брати участь у прогнозуванні, організації, виконанні та аналізі навчально-виховного процесу;

- формувати в учнів потребу й готовність удосконалювати свою особистість, створювати умови для розвитку здібностей і враховувати інтереси членів учнівського колективу, збагачувати духовний світ, розвивати самостійне мислення та самосвідомість;

- виховувати позитивне ставлення до загальнолюдських цінностей, норм колективного життя, законів держави, розвивати громадянську й соціальну відповідальність за самого себе, свою сім'ю, навколишніх людей, суспільство й державу;

- формувати вміння самостійно знайти корисну справу для суспільства, держави, вести невинну роботу за збереження миру.

Учнівське самоврядування потрібно розглядати не тільки як суто прагматичну річ, а й у ширшому контексті набуття школярами громадянського досвіду й проведення певної освітньої роботи серед майбутніх цілком дієздатних громадян України.

Особливо вагомим в організації дієвого учнівського самоврядування є акцент на активну позицію дітей як молодих громадян, які мають не лише знати й розуміти свої права людини, але й цінувати їх,

набувати навичок упевненого використання їх у процесі навчання та практичного досвіду в шкільному, громадянському та політичному житті.

2. Розвиток компетентностей – головні цільові орієнтації діяльності учнівського самоврядування.

Головними цільовими орієнтаціями діяльності учнівського самоврядування у сфері демократичного громадянства й освіти прав людини є розвиток широкого спектру *компетентностей*: знань, навичок та цінностей.

Знання сутності понять: демократія, гідність, свобода, рівність, солідарність, права, обов'язки, недискримінація, роль прав людини, чим відрізняються цивільні й політичні права від соціальних і економічних, релігійні, моральні й правові джерела, соціальні зміни та історичні події, інструменти й системи захисту, правозахисні організації тощо.

Уміння: активне слухання й комунікація, урахування різних точок зору, критичне мислення, пошук інформації, навички співпраці та вирішення конфліктів, участь у суспільних групах і навички їх організації, просування й захист прав людини на місцевому та глобальному рівнях, критична оцінка фактів, усвідомлення власних упереджень тощо.

Цінності: усвідомлення відповідальності за свої дії, власної цінності й цінності інших, незважаючи на соціальні, культурні, мовні або релігійні відмінності, прагнення до особистого розвитку й громадських змін, відкритість до пізнання, емпатія і солідарність, рівність та повага до різноманітності.

Нещодавно розроблені Радою Європи Рамки компетентностей для культури демократії пропонують перелік компетентностей, оволодіння якими дозволить кожному громадянину долучитися до розбудови культури демократії та забезпечить мирне співіснування в культурно різноманітних суспільствах.

Використання даної моделі у процесі організації учнівського самоврядування сприятиме підготовці учнів до дорослого життя як небайдужих і толерантних громадян демократичного суспільства.

Перелік компетентностей, оволодіння якими дозволить діяти і розвиватися, зміцнюючи культуру демократії в суспільстві:

Цінності

Усвідомлення цінності людської гідності та повага до прав людини.

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

Грунтуються на загальноприйнятому переконанні, що кожна людина є однаково важлива та володіє людською гідністю, кожен має рівне право на повагу, володіє відповідним набором прав і основоположних свобод, заслуговує на відповідне (гідне) ставлення.

Усвідомлення цінності та повага до культурного багатоманіття.

Грунтуються на загальноприйнятому переконанні в тому, що приналежність до іншої культури, культурна мінливість, культурне різноманіття, так само як плюралізм думок, поглядів та звичаїв, повинні розглядатися як позитивне явище, яке слід плекати та підтримувати.

Усвідомлення цінності демократії, правосуддя, справедливості, рівності і верховенства права.

Грунтується на загальноприйнятому переконанні в тому, що суспільство має існувати, керуючись демократичними процесами й дотримуватися принципів демократії, правосуддя, справедливості, рівноправності і верховенства права.

Ставлення

Відкритість до інших культур, переконань, поглядів та практик.

Під відкритістю слід розуміти поведінку та ставлення до осіб, які належать до іншої культури, іншого віросповідання, мають світогляд або ж звичай відмінні від своїх власних. Відтак, відкритість передбачає сприйняття, зацікавленість та готовність до взаємодії з людьми, які мають інший світогляд.

Повага.

Повага виявляється в позитивному, шанобливому ставленні до будь-кого, оскільки інші апріорі наділені значимістю, гідністю та цінністю. Шанобливе ставлення до представників іншої культури, іншого віросповідання, світогляду або звичаїв, відмінних від своїх власних, має надзвичайно важливе значення для міжкультурного діалогу і зміцнення культури демократії.

Громадянська свідомість.

Громадянська свідомість – відповідальне ставлення до суспільства чи до окремої особи, що належить до певної соціальної верстви, але виходить за межі звичного безпосереднього кола спілкування (наприклад, сім'ї та друзів). Громадянська свідомість передбачає наявність почуття приналежності до суспільства, усвідомлення інтересів інших його членів і усвідомлення наслідків своїх

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

дій для інших. Почуття солідарності з іншими членами суспільства та наявність громадянського обов'язку перед соціумом також входять в поняття громадянської свідомості.

Відповідальність.

Відчуття відповідальності проявляється у відповідному ставленні відносно своїх власних дій. Перш за все, відчуття відповідальності передбачає, що будь-які дії особи є свідомими. Крім того, особа ставить собі за мету діяти на основі моральних цінностей, беручи на себе відповідальність за наслідки таких дій.

Віра у власні сили та здібності.

Віра у власні сили – ставлення до самого себе, що передбачає впевненість у власній здатності приймати рішення, необхідні для досягнення певних цілей. Впевненість у вмінні усвідомлювати особливості різних понять, вмінні обирати вірні способи виконання завдань, долаючи при цьому всі перешкоди заради втілення позитивних змін, також входять в це поняття.

Прийняття амбівалентності.

Прийняття амбівалентності проявляється у конструктивному ставленні до неоднозначних ситуацій, що часто можуть мати різні тлумачення та інтерпретації. Дана поведінка також передбачає оцінку відмінностей у трактуванні ситуації, що склалася, як позитивного явища, та конструктивного підходу до власних дій у такій ситуації.

Навички та вміння

Навички самоосвіти.

Навички самоосвіти передбачають насамперед її сталість, а також здатність організувати процес самостійного навчання відповідно до власних потреб, враховуючи свої особливості та за відсутності стороннього втручання та примусу.

Навички аналітичного і критичного мислення.

Навички аналітичного та критичного мислення – навички, які необхідні для логічного та системного аналізу, оцінки, формування власної думки стосовно різних матеріалів (текстів, доказів, інтерпретацій, тем, подій, практик, тощо).

Вміння слухати та спостерігати.

Це вміння стосується навичок, що необхідні для усвідомлення сказаного, зауважуючи при цьому, в який спосіб було озвучено ту чи іншу думку, одночасно звертаючи увагу на невербальну поведінку

оточуючих.

Емпатія.

Емпатія/співпереживання – здатність розуміти та перейматися думками, переконаннями, почуттями інших. Інакше кажучи, це здатність дивитись на світ очима інших людей.

Гнучкість та вміння адаптовуватися.

Сукупність навичок, які необхідні для пристосування та корекції власних поглядів, почуттів та поведінки з метою того, аби забезпечити/уможливити свою ефективну та адекватну реакцію на нові обставини та ситуацію.

Комунікативні та лінгвістичні навички, навички оволодіння різними мовами.

Ряд навичок, необхідних для ефективного спілкування як із носіями рідної мови, так і з людьми, які спілкуються іншими мовами, а також для можливості діяти в ролі посередника для осіб, що спілкуються різними мовами.

Навички співпраці.

Навички співпраці потрібні для ефективної участі у виконанні спільних завдань, спільних заходах чи починаннях, а також для спонукання інших до співпраці заради досягнення спільної мети.

Навички врегулювання конфліктів.

Навички врегулювання конфліктів – навички, що необхідні для реагування, корегування та мирного врегулювання конфліктів, спрямовуючи конфліктуючі сторони до оптимальних варіантів вирішення ситуації, що можуть бути прийнятними для обох сторін.

Знання та їх критичне розуміння

Знання самого себе та критична самооцінка.

Ці поняття передбачають здатність зрозуміти і критично осмислити власний спосіб мислення, переконання, почуття, мотивацію, свою культурну приналежність та свій світогляд.

Знання та критичне розуміння мови, вербального та невербального спілкування.

Передбачає розуміння та критичне розуміння: прийнятних для суспільства вербальних та невербальних правил спілкування, які використовуються в тій чи іншій мові, вплив різних стилів комунікації на інших людей, та розуміння того, як кожна мова в унікальний спосіб передає спільні культурні поняття.

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

Знання та критичне розуміння світу: політики, права, прав людини, культури, різних культур, релігій, історії, ЗМІ, економіки, навколишнього середовища та сталого розвитку.

Ці поняття охоплюють широкий спектр знань в різноманітних сферах, у тому числі у в усіх вище перелічених.

3. Базові умови для становлення учнівського самоврядування на основі демократичних принципів.

Із метою досягнення зазначених вище цільових орієнтацій у становленні учнівського врядування як самостійного суспільного інституту необхідно створити такі **базові умови**:

- наділити учнівське самоврядування правами участі в управлінні освітнім закладом, реальними повноваженнями, які дають можливість серйозно впливати на шкільну політику;

- розробити технології учнівського самоврядування, які дадуть можливість учням та їхнім наставникам проектувати й створювати системи самоврядування в умовах кожної конкретної школи;

- передати учнівському самоврядуванню ефективні технології роботи, що дозволять вирішувати актуальні проблеми навчального закладу;

- створити систему підтримки розвитку учнівського самоврядування, зокрема на рівні освітньої політики, у галузі конструювання взаємодії зі структурами громадянського суспільства;

- забезпечити інформаційну, методичну підтримку з розвитку організаторських здібностей шкільних активістів.

Важливою умовою розвитку системи учнівського самоврядування є компетентний педагогічний супровід: постійний пошук нових форм та методів організаторської діяльності учнів, а також дотримання **професійної етики вчителів із питань освіти демократичного громадянства та освіти прав людини**, що ґрунтується на трьох **принципах**:

- **відсутності впливу** – педагог не повинен намагатися вплинути на думку школярів заради прийняття його власної точки зору, зупиняти або «тиснути» на будь-якого учня авторитетними твердженнями. Навпаки, учні мають створювати власні судження вільно без будь-якого втручання або перешкод. Будь-яка спроба вчителя здійснити тиск на учнів несумісна з освітою демократичного громадянства та освітою прав

людини, його завданням виховання громадян, здатних і готових брати участь у відкритому суспільстві й вільній плюралістичній демократії;

– *суперечливого обговорення* – цей принцип тісно пов'язаний із принципом відсутності ідеологічного впливу. У плюралістичних суспільствах розбіжності, відмінності в цінностях і конкуруючі інтереси – є правилом, а не винятком, тому учні повинні навчитися працювати з протиріччями. У демократії обговорення та дебати – засоби для вирішення проблем і конфліктів. Угода й певний ступінь згоди на основі компромісу є результатом переговорів. Проте, якщо гармонія нав'язується ще на початку переговорів, вона межує з диктатурою та контролем над думкою;

– *надання можливості учням відстоювати свої інтереси* – учні мають бути здатними аналізувати ситуацію та визначати свої інтереси, а також знаходити способи її вирішення. Таке завдання вимагає від дітей уміння володіти навичками та компетентностями, уживати заходів та приймати рішення. Такий принцип не повинен розглядатися як заохочення егоїзму та зневаги до відповідальності. Кожне суспільство орієнтується на цінності, але наставник не повинен ущемляти інтереси учнів, закликаючи їх дотримуватися обов'язків і нести відповідальність.

4. Участь молоді. Рівні залучення.

Учнівське самоуправління має розглядатися насамперед не як один із елементів виховної роботи школи, а як самостійний громадський інститут, що дає можливість учням реалізувати своє право на участь в управлінні освітньою установою.

Уключення дітей у процес управління також відкриває можливість для активізації власної діяльності школярів заради розв'язання проблем. Заклад освіти стає об'єктом інноваційної активності учнів, які, у свою чергу, стають учасниками процесу модернізації освіти. В останні десятиліття участь молоді розглядається як право (так званий правовий підхід до участі молоді). До прикладу, ЮНІСЕФ розглядає участь як право людини, саме тому Конвенція ООН про права дитини особливо виділяє право дітей брати участь. У Раді Європи під участю молоді розуміють «право молодих людей бути включеними у громадське життя та право брати на себе відповідальність і обов'язки у повсякденному житті на місцевому рівні, а також право демократичними методами впливати на своє життя». Участь як право також означає, що молоді люди мають можливість здійснювати це право,

не піддаючись дискримінації – тобто незалежно від їх громадянства й незалежно від того, якою мовою вони говорять або до якої субкультури вони належать. Участь молоді можна також розглядати як форму партнерства між молоддю та дорослими. Партнерство означає працювати спільно, прислухатися до голосу кожного й докладно розглядати пропозиції. На практиці це означає, що цілі, прагнення, обов'язки, рішення тощо, обговорюються та схвалюються. Учні та дорослі знають:

- куди вони прямують;
- що від них очікують;
- що вони очікують від інших;
- як вони збираються це зробити;
- яку підтримку вони отримують та з якого джерела.

Недостатньо просто сказати, що молоді люди беруть чи не беруть участь. Існують різні рівні залучення молоді до громадського життя. Все залежить від ситуації, ресурсів, потреб та досвіду.

Роджер Харт пропонує *модель «Сходинок дитячої участі»*, яка ілюструє різні рівні участі дітей та молодих людей у проектах, організаціях або спільнотах. Він визначає *8 рівнів участі молоді*, кожен із яких відповідає одній сходинці драбини:

Сходинка 8. Спільне прийняття рішення. Проекти чи ідеї пропонуються молодими людьми, яких дорослі запрошують для участі у процесі ухвалення рішення в якості партнерів.

Сходинка 7. Проектом керують молоді люди. Проектами керують молоді люди, можуть запрошуватися дорослі, щоб забезпечити необхідну підтримку, але проект може бути виконаний і без їхнього втручання.

Сходинка 6. Ініціатива проекту виходить від дорослих, рішення приймаються спільно з молодими людьми. Ініціатива проекту виходить від дорослих, але молоді люди запрошуються в якості рівнозначних партнерів, щоб разом із дорослими приймати рішення й розподіляти обов'язки.

Сходинка 5. Із молодими людьми консультуються, їх інформують. Дорослі керують проектами, молоді люди висловлюють поради та пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють прийняттю остаточних рішень і досягненню мети.

Сходинка 4. Проект доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію. Проектом керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проекту, і вони є

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

обізнаними про те, який вплив вони насправді мають у проекті.

Сходинка 3. Символічне залучення (токенізм). Між молодими людьми розподіляють ролі в межах проекту, але вони ніяк не впливають на прийняття рішень. Створюється помилкове враження, що молоді люди беруть участь, але фактично вони не мають можливості обирати, що їм робити та як.

Сходинка 2. Молоді люди як декорація. Молоді люди необхідні для участі у проекті, щоб представити молодь як групу, яка користується меншими правами. Вони не грають ніякої вагомої ролі, окрім присутності. Як це буває з декоруванням, молодь висуюють на перший план у проекті або організації, щоб їх могли помітити зовні.

Сходинка 1. Маніпуляція. Молодих людей запрошують взяти участь у проекті, але вони ніяк не впливають на прийняття рішення та його кінцевий результат. Фактично їх присутність потрібна для досягнення інших цілей, до прикладу, для перемоги на виборах в місцеві органи влади, для формування позитивної репутації установи або для отримання додаткових грошових коштів від установ, що підтримують участь молоді.

Сходинки участі молоді можуть бути корисним інструментом для організаторів, координаторів учнівського самоврядування. Не варто сприймати буквально, що ця модель є ієрархію рівнів участі молоді, що необхідно досягти найвищих сходинок у будь-який спосіб. Важливо пам'ятати, що рівень залучення молодих людей до громадського життя залежить від контексту того, що необхідно досягти, від наявного досвіду тощо.

Участь молодих людей повинна розглядатися як засіб для досягнення мети або спосіб досягти позитивного зрушення в суспільстві. Молоді люди можуть сприяти цим змінам, особливо коли вони відчують позитивні зрушення в їх власному житті.

Будучи залученими до різних видів діяльності, учні можуть здобути нові знання, розвинути нові навички, погляди, лідерські якості, сформувати своє майбутнє. Цьому сприяють дії навчального характеру, впроваджені для того, щоб спонукати молодих людей до участі, а також практичні навчання.

Можливість використовувати ці нові вміння, навички та знання допомагає молодим людям покращувати результати своєї діяльності, оскільки вони можуть застосовувати їх у знайомому їм середовищі. Працюючи з молодими людьми та підтримуючи їх у досягненні нових

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

цілей, дорослі отримують можливість поставити під сумнів поширені стереотипи про молодь (до прикладу, що молоді люди некомпетентні та не цікавляться громадським життям тощо), й виявляють, що молоді люди не менш обдаровані, ніж дорослі та що, ймовірно, їм потрібна лише підтримка, для того, щоб вони могли продемонструвати та розкрити свої таланти. Такий підхід:

- спонукає молодих людей брати на себе відповідальність за свої вчинки та рішення;

- допомагає зрозуміти як діє демократія та як вона повинна працювати у реальному житті;

- створює простір для молодих людей задля використання їхніх талантів та сильних сторін на користь всієї громади або організації;

- допомагає дорослим зрозуміти потреби та точку зору молодих людей;

- розвиває у дорослих навички ефективної роботи з молоддю;

- створює можливість для дорослих поділитися своїми знаннями й досвідом, при цьому не нав'язуючи їх;

- робить процес ухвалення рішення більш представницьким.

Список використаних джерел

1. Балтрему В.Є. Розвинена система самоврядування – визначальна умова демократизації школи [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/7554/97/>.

2. Громадянська освіта : теорія і методика навчання : навч.-метод. посіб. / [Т. Асламова, Т. Бакка, В. Бортнінов та ін.]. – К. : ЕТНА-1, 2008. – 174 С.

3. Модель громадсько-активної школи [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://ussf.kiev.ua/scdd_model_social_active_school/.

4. Навчаємо демократії : Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер : пер. з англ. та адапт. Л. І. Парашенко. – К. : Основа, 2011. – Т. 1. – 164 с.

5. Скажи своє слово! : Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті / Страсбург: Видавництво Ради Європи.

3.4. Упровадження компетентнісних задач у практику викладання фізики в школі

Байдур О.В.,

методист відділу методики викладання математики, фізики та астрономії КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

Сучасний світ відрізняється тим, що загально відома інформація майже втратила цінність, оскільки завдяки мережі Інтернет вона доступна будь-кому і у будь-який момент. Під час навчання в школі людини, якій зараз більше 30-ти років, акцент робився на накопичення знань і їх відтворення. І вже, в другу чергу, перевірялася здатність вирішити ті чи інші життєві проблеми за допомогою цих знань. На уроках фізики завчалися визначення і формули, а потім вони закріплювалися за допомогою виконання завдань різного ступеня складності. Завдання підбирались таким чином, щоб максимально відповідати цілі закріплення вивчених означень. На той час це був виправданий, чіткий і зрозумілий підхід.

Зараз багато учнів інтуїтивно не сприймають такий підхід, і фізика для них щось геть відірване від життя і тому мало корисне. Типовою є ситуація, коли з 30-ти учнів класу вчитель реально працює з 5-6, а інші, в кращому випадку, формально виконують вимоги вчителя без намагання розібратися в суті викладеного. Відсутність в учнів позитивної мотивації до опанування предмету провокує використання мотивації негативної, насамперед, залякування поганими оцінками чи нескладанням іспитів, таких, як ЗНО.

Тому спостерігається дуже низька якість знань із фізики, яка продовжує знижуватись рік у рік. Середній рівень знань абітурієнтів технічних спеціальностей та результати олімпіад районного і міського рівнів підтверджують цю тенденцію. І це при тому, що державі дуже потрібні молоді спеціалісти з технічною освітою, а роботодавці готові платити високу заробітну платню таким фахівцям. Доводиться погодитися з тим, що українська шкільна освіта не здатна масово зацікавити дітей технічним профілем.

В Україні започатковано реформу загальної середньої освіти, вже презентовано концепцію «Нова українська школа», багато років йде мова про запровадження компетентнісного підходу і проблемно орієнтованого навчання. Змінено навчальні програми [1], і цей процес продовжується [2]. Але на рівні педагогічної практики виникає багато запитань. Підручники з фізики більшою мірою відповідають саме класичному

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

знаннєвому підходу, а не компетентнісному. Відсутні збірники задач із компетентно-орієнтованими завданнями.

Першочерговим завданням сьогодні є створення методичних матеріалів, що відповідають новим вимогам. Такі вимоги викладено у статті Галини Войтоків «Компетентнісні задачі з фізики» [3]. Результати дослідження цього питання наведено в статті Bernard Blandin «Studying Physics Competence based educational programs using Simulation methods and PBL approach» [4]. На прикладі цих досліджень порівнюємо європейський та український підходи до створення компетентнісних задач.

У роботах європейських авторів компетентність визначається як здатність використовувати пізнавальні ресурси (знання), оперативні ресурси (навички, компетенції) і показники моніторингу в тій чи іншій ситуації (контексті), для досягнення конкретних результатів. Таке визначення є рекурсивним, так як компетентність може також використовувати іншу компетентність.

В українських джерелах компетентність визначена як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність» [6], або ж як «набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці» [5].

Європейське визначення більш конкретне і там зроблено акцент саме на здатності особистості використовувати знання, на відміну від українського визначення, яке розуміє компетентність як комбінацію знань, навичок і цінностей. Якщо ж взяти за основу європейське визначення, то насамперед, необхідно формувати здатність використовувати знання на практиці.

Дуже вагома роль в формуванні компетентності відводиться компетентнісним задачам.

З точки зору авторів Jonassen D.H. і Hung W. [7] "гарна задача" повинна мати такі характеристики:

1. Відкриті, погано структуровані умови, або умови з помірним ступенем структурованості;
2. Комплексне завдання, але ступінь складності повинен бути мотивуючим і відповідати інтересам учнів;
3. Передбачати можливості для учнів вивчення проблеми з декількох точок зору або дисциплін;
4. Адаптована до рівня знань учнів;

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

5. Адапована до когнітивного розвитку і готовності учнів;
У роботі Галини Войтоків [3] визначено такі вимоги до компетентнісних задач:

1. Можуть мати кілька способів вирішення;
2. Допускають комплексне використання предметних знань із різних предметів або розділів, а також інших предметних областей;
3. Умови задач пов'язані з професійною діяльністю, із реальними життєвими ситуаціями або іншими сферами;
4. Будуються на предметному (фізичному) змісті, розглянутому в шкільному курсі фізики;
5. Включають такі типи завдань: на обґрунтування можливого застосування предметних (фізичних) знань в конкретній ситуації; на застосування предметних (фізичних) знань у конкретній предметній (фізичній) або непередметній (нефізичній) ситуації; на побудову предметних (фізичних) об'єктів і ситуацій; на формулювання властивостей конкретного об'єкта за заданими умовами; на оцінку способу розв'язання (правильно/неправильно, раціонально/нераціонально) та отриманого результату (правдоподібність).

Як можна бачити, в європейському варіанті більшість вимог стосується здатності учнів опанувати запропоноване завдання. І це є відповіддю на питання, як наблизити шкільну фізику до реальних потреб учнів. Тобто, завдання створені в рамках компетентнісного підходу необхідно максимально наблизити до тих, хто буде їх розв'язувати.

Тепер можна визначити, які саме методичні матеріали потрібні для впровадження компетентнісного підходу на уроках фізики. В першу чергу, це збірники різномісних компетентнісно-орієнтованих завдань із сучасним змістом. Цей зміст істотно відрізняється від звичного нам змісту академічних завдань. Тому нагальним є створення достатньої кількості посібників, де будуть детально розглянуті методи і підходи до розв'язання компетентнісно-орієнтованих завдань.

Розглянемо два приклади компетентнісно-орієнтованих завдань, побудованих на засадах сформульованих у статі авторів Jonassen D.H. і Hung W. [7]. Оскільки головною метою впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу є забезпечення інтересу до навчання більшості учнів, при складанні завдань будемо орієнтуватись на учнів з низьким і середнім рівнем знань. Це необхідно для того, щоб залучити максимальну кількість учнів до процесу розв'язування навчально-пізнавальних задач. Відчуття власного успіху в розв'язанні близьких до життєвих ситуацій завдань має стати поштовхом до опанування фізикою навіть учнями з посередніми здібностями та базовими знаннями.

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

Досить поширеною помилкою, навіть у добре обізнаних вчителів, є їхнє переконання у тому, що всім учням однаково необхідний високий рівень знань із предмету. Але навіть базові знання з фізики дозволять учням, по-перше, не боятися опановувати спеціальності технічного профілю, а по-друге, стануть у нагоді під час дорослого життя і опанування багатьох корисних навичок. Тому, чим більше учнів буде активно працювати на уроці, тим краще і для їх майбутнього, і для майбутнього держави в цілому, з точки зору зростання якості кадрового потенціалу.

У рамках компетентнісного підходу можна створити такі завдання, складність яких буде залежати від глибини занурення у проблему, що дозволить брати участь в їх розв'язанні учням з різним рівнем здібностей і знань.

Наведемо приклади подібних завдань.

Задача для 7 класу.

Чи можна на звичайній сталевій ванні перепливти річку? Запропонувати спосіб покращити цей «плавзасіб».

Рекомендації до розв'язання. Потрібно знайти об'єм ванни та її масу. Зазвичай розрахунок покаже, що виштовхувальної сили вистачить для утримання у ванній людини масою 40-60 кг. Але висновок про те, чи можна перепливти річку, робити зарано. Потрібно поррахувати, на скільки буде виглядати борт ванни над водою та довести, що така конструкція буде безпечною та стійкою. Способи покращення цього «плавзасобу» обмежені тільки фантазією учнів, а тому ця задача зазвичай викликає бурхливе обговорення та інтерес у дітей.

Задача для 8 класу:

Яким має бути об'єм нагрівального баку для води, щоб зміна з 10 працівників змогла прийняти душ після роботи? Коли його потрібно увімкнути, якщо відома потужність нагрівача та час закінчення зміни? Що потрібно зробити для економії електроенергії, якщо на зміну прийде 8 людей замість 10?

Рекомендації до розв'язання. Потрібно скористатися Інтернетом і знайти дані про температуру і витрати води на одну людину. Для зменшення розрахункового об'єму баку, вважати, що вода нагрівається до 95 °C. Використовуючи рівняння теплового балансу, розрахувати, скільки необхідно гарячої води для отримання необхідної кількості води заданої температури. Потім, з використанням електричної потужності нагрівача, враховуючи, що теплові втрати досить незначні (у середньому для бойлера 46 Вт на годину), розрахувати час, необхідний для нагрівання води до заданої температури. Запропонувати зменшення

~ РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ~

температури нагрівання води як спосіб економії енергії, якщо душ буде використовувати менша кількість людей.

Наведені приклади дають підстави стверджувати, що не можна вимагати від вчителя впровадження освітніх інновацій, не надавши йому необхідні для цього засоби, не ознайомивши із найбільш продуктивними способами освітньої діяльності. Очевидно, що успіх здійснення освітньої реформи залежить від доступності і якості необхідних методичних матеріалів із кожного навчального предмета, створених у відповідності до парадигми компетентісного навчання.

Список використаних джерел

1. Лист МОН України від 26.06.2015 № 1/9-305 «Про вивчення базових дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році» /[Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4115->

2. Проекти навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів (5–9 класи) /[Електронний ресурс]: режим доступу – <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/4216/>

3. Войтків Галина. Компетентнісні задачі з фізики /[Електронний ресурс]: режим доступу – <http://phm.kspu.kr.ua/nauka/konferentsii/fizyka-tekhonolohii-navchannia/80-2016/dydyaktyka-pytannia-metodyky-navchannia-fizyky-ta-astronomii-v-serednii-ta-vyshchii-shkoli/569-kompetentnisni-zadachi-z-fizyky.html>

4. Bernard Blandin. Studying Physics Competence based educational programs using Simulation methods and PBL approach /[Електронний ресурс]: режим доступу – http://www.univ-reims.fr/site/evenement/girep-icpe-mptl-2010-reims-international-conference/gallery_files/site/1/90/4401/22908/29321/29590.pdf

5. Хуторской А.В. Компетентность как дидактическое понятие: содержание, структура и модели конструирования /[Електронний ресурс]: режим доступу – <http://khutorskoy.ru/books/>

6. Закон України “Про вищу освіту” /[Електронний ресурс]: режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

7. Jonassen, D. H. , & Hung, W. (2008). All Problems are Not Equal: Implications for Problem-Based Learning/[Електронний ресурс]: режим доступу – <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1080&-context=ijpbl>

Інформаційно-методичний збірник
Квітень, 2017

Спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти».

Відповідальна за випуск: О. В. Матушевська

Редагування: О.М. Поліщук

Комп'ютерне макетування: В.А. Ткач

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4830 від 14.01.2015 р.

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ПІДРОЗДІЛ
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»
м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 37
Тел. (04463) 5-04-24, 5-04-22
E-mail: Kyiv_academy@ukr.net
Web: <http://академія.com.ua>